

**Ajuntament
de Barcelona**

MESURA DE GOVERN I PLA D'ACCIONS

CAP A UNA POLÍTICA PÚBLICA DE CULTURA I EDUCACIÓ

Barcelona, abril de 2019

**BC
N**

**CAP A UNA POLÍTICA PÚBLICA
DE CULTURA I EDUCACIÓ**

*

Sumari

1	Mesura de govern	6
1.1	Presentació	6
1.2	Introducció i context	8
1.3	El per què d'una mesura de govern	12
1.4	Finalitats i objectius generals de la mesura	18
1.5	El desplegament de la mesura	22
1.6	Annex. Corpus de mesures administratives i declaracions de referència per a aquesta mesura	26
2	Pla d'accions per al desplegament de la mesura	28
2.1	Apartat 1. Accions substantives a desplegar per eixos	32
EIX 1	Contextos escolars i d'educació formal	34
A	Les interseccions i connexions entre sistema educatiu i sistema cultural	36
B	Articulacions i vertebracions de projectes educatius singulars	38
C	Potenciació de la pràctica artística i cultural a l'aula a partir de l'estructura curricular actual	40
EIX 2	Entorns educadors no formals i informal	44
D	Sistemes d'ajuts i acompanyaments <i>Programes de pràctica i ensenyaments artístics</i>	46
E	Programes de sensibilització i iniciacions a la pràctica artística no reglada dins dels centres educatius <i>Programes de pràctica i ensenyaments artístics</i>	48
F	La promoció de l'ensenyament i les pràctiques artístiques en el lleure. <i>Programes de pràctica i ensenyaments artístics</i>	52
G	Educació artística al llarg de la vida	56
H	La dimensió educadora dels processos culturals comunitaris	58
EIX 3	Dimensió educadora dels centres culturals i les funcions dels centres d'ensenyaments artístics superiors	60
I	La dimensió educativa dels equipaments culturals	62
J	Les funcions dels centres d'ensenyaments artístics superiors	66
2.2	Apartat 2. Accions operatives i transversals	68
2.2.1	Governança	70
2.2.2	Contextos de trobada i connexions	72
2.2.3	Coneixement, diagnòstic, recerca i avaluació	74
2.3	Metodologia per a l'elaboració del Pla d'accions	78
2.4	Participants	82

1

Mesura de Govern “Cap a una política pública de cultura i educació”

1.1 Presentació

Mesura que sorgeix de la necessitat de coordinar-se entre agents culturals i educatius de la ciutat per abordar problemàtiques complexes de manera conjunta

Una iniciativa inèdita a la ciutat que vol abordar de manera integral la relació entre la cultura i l'educació

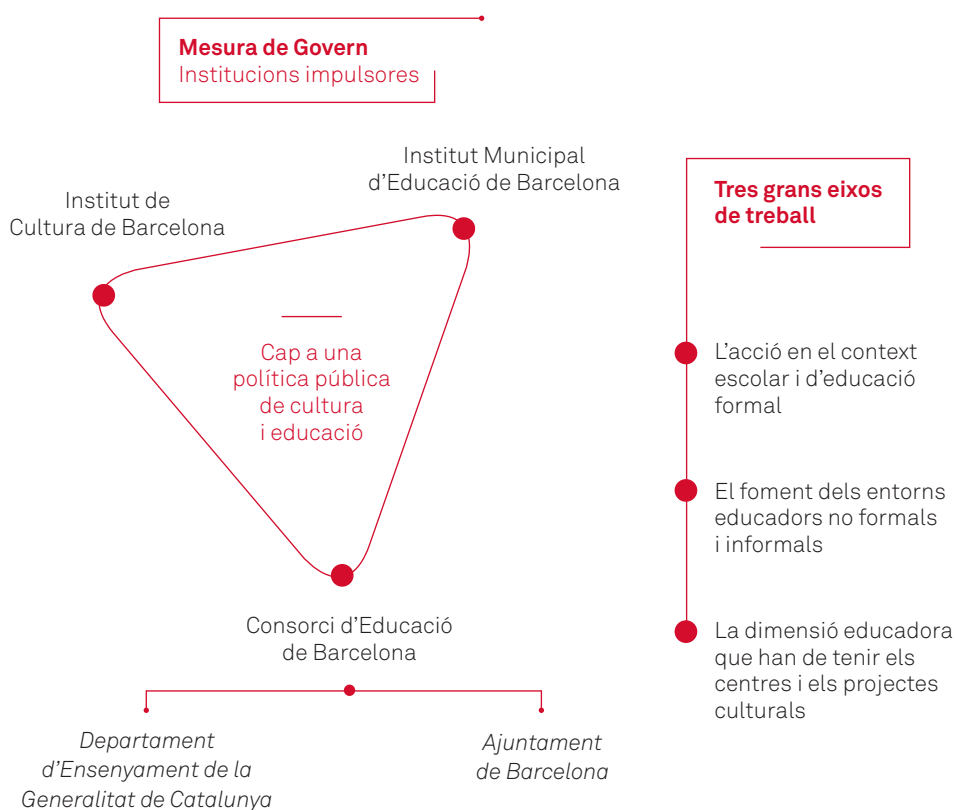

Estructuració de la Mesura de Govern:

1. Justificació de la necessitat d'aquesta iniciativa
2. Formulació de les finalitats i els objectius generals
3. Desenvolupament de tres gran eixos de treball
4. Elaboració d'un Pla d'Accions

Aquesta mesura de govern suposa un primer pas en el desenvolupament d'una política pública transversal en els àmbits de cultura i educació a Barcelona. Es pretén donar resposta a la necessitat de coordinar-se entre agents culturals i educatius de la ciutat per abordar problemàtiques complexes de manera conjunta. Així ho entenen les àrees municipals i les institucions que han liderat conjuntament l'elaboració d'aquesta proposta: l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona, l'Institut de Cultura de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona (format pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona). La mesura de govern s'ha elaborat amb una metodologia basada en la transversalitat, la cooperació entre administracions i la construcció d'una visió compartida entre els àmbits cultural i educatiu.

El document presenta les bases per a l'orientació general d'una política cultural i educativa. En primer lloc, es justifica la necessitat d'aquesta iniciativa inèdita a la ciutat de Barcelona. A partir del diagnòstic, es formulen les finalitats i els objectius generals de la mesura de govern. Es desenvolupen tres grans eixos de treball que han de permetre abordar de manera integral la relació entre la cultura i l'educació: l'acció en el context escolar i d'educació formal, el foment dels entorns educadors no formals i informals i, finalment, la dimensió educadora que han de tenir els centres i els projectes culturals. Per acabar, es planteja el compromís d'impulsar l'elaboració d'un pla d'accions i dels recursos necessaris per al seu desplegament que permeti concretar aquests eixos de treball. Aquest Pla d'accions es definirà tenint en compte la diversitat d'agents culturals i agents educatius que desenvolupen experiències significatives a la ciutat tant des de la iniciativa pública com de l'associativa i la privada. La política cultural i educativa de ciutat requereix la coordinació intraadministrativa (diferents àrees de l'Ajuntament de Barcelona), interadministrativa (amb el Consorci d'Educació de Barcelona) i amb la ciutadania.

1.2

Introducció i context

Les desigualtats en la renda familiar dels barcelonins són conegudes: determinats barris més benestants de la ciutat multipliquen per cinc la renda dels barris més desafavorits

---

L'abril de 2017 es va aprovar l'Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats de Barcelona 2017-2027

Barcelona és una ciutat rica en recursos, comunitats i persones actives en els àmbits cultural i educatiu. Existeixen nombrosos projectes que posen de relleu el valor de l'acció cultural i educativa. Tot i això, la ciutat està marcada per profundes desigualtats socials. Les desigualtats en la renda familiar disponible són prou conegudes: determinats barris més benestants de la ciutat multipliquen per cinc la renda dels barris més desafavorits¹. Aquestes desigualtats de renda repercuteixen en la salut de la població. Per exemple, la diferència en l'esperança de vida de la població entre barris de més i menys nivell socioeconòmic pot arribar als 6 anys².

En l'àmbit educatiu, les dades confirmen aquesta diagnosi: els contextos familiars i territorials són determinants pel que fa a les oportunitats educatives. Els barris de la ciutat presenten diferències notables en els nivells de capital instructiu i de renda, fet que està lligat estretament a fenòmens com la segregació escolar³.

En aquest sentit, cal tenir present que el passat mes d'abril de 2017 es va aprovar l'Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats de Barcelona 2017-2027 amb l'objectiu de plantejar les línies d'acció que cal desplegar conjuntament entre les diferents institucions i agents socials que conformen l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva.

Entre aquestes desigualtats, també hi ha les que tenen a veure amb el **dret a participar en la vida cultural a la ciutat**. Però parlar de desigualtats en l'àmbit cultural requereix algunes puntualitzacions. En primer lloc, cal tenir present que la participació en la vida cultural a una ciutat no es limita a les activitats promogudes per les administracions públiques. Hi ha molta més participació cultural que la vinculada estrictament a les institucions culturals. En aquest context, tradicionalment, les polítiques culturals s'han desplegat de manera diferent a les polítiques públiques de caràcter universalista, com per exemple la salut o l'educació, desenvolupades des de la responsabilitat pública de garantir uns drets fonamentals i, per tant, incorporant necessàriament la desigualtat com una de les seves preocupacions centrals.

En segon lloc, la mateixa definició de cultura és objecte de debat permanent. La cultura és indestriable de la diferència, és el territori de les diferències múltiples que existeixen en una societat: origen, edat, identitat, gènere, ètnia, orientació sexual, entre d'altres. En ocasions, aquestes diferències es reconeixen i la cultura suposa un terreny per a la inclusió en la diversitat. En d'altres, les pràctiques culturals exclouen la diferència i acaben generant desigualtats.

---

¹ Ajuntament de Barcelona (2017). *Distribució territorial de la renda familiar disponible per càpita a Barcelona*. Gabinet Tècnic de Programació.

² Agència de Salut Pública de Barcelona (2017). *La salut a Barcelona 2016*. Agència de Salut Pública de Barcelona.

³ Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2017). *Oportunitats educatives a Barcelona 2016: l'educació de la infància i l'adolescència a la ciutat*. Institut Infància i Adolescència de Barcelona.

Les polítiques culturals públiques tenen una clara responsabilitat pel que fa al compliment dels drets culturals

Les desigualtats en la participació i l'accés cultural estan determinades per factors socials i econòmics múltiples

En qualsevol cas, les polítiques culturals públiques tenen, avui, una clara responsabilitat pel que fa al compliment dels drets culturals, tal com expliciten acords internacionals, així com normativa autonòmica i local (veure annex). En aquest sentit, tot i tenir menys visibilitat que en dimensions com les apuntades prèviament (les socioeconòmiques, educatives, o de salut), també són evidents les desigualtats en l'àmbit de la participació cultural a Barcelona. Un exemple és la utilització de serveis municipals. Mentre que el 75% de la població de nivell socioeconòmic alt participa en activitats culturals de manera habitual, aquesta xifra només arriba al 33% entre la població de menys recursos. Aquest tipus de desigualtat es reproduïx en l'àmbit de territori, amb diferències marcades entre barris o entre edats, amb la participació de les persones grans significativament per sota de la mitjana de la ciutat⁴. D'altra banda, a Barcelona **també existeixen desigualtats en la pràctica cultural**. A la ciutat, mentre que el 20% dels menors de 16 anys d'estrat social baix no practica activitats culturals i d'oci de manera regular (inclosa la pràctica d'un instrument musical), aquest percentatge és només del 4% entre els menors de l'estrat social més alt⁵.

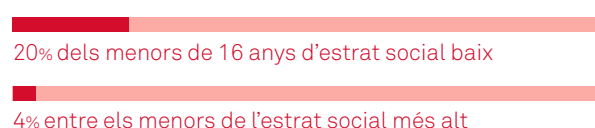
Evidències de les desigualtats en l'àmbit de la participació cultural a Barcelona

Participació en activitats culturals de manera habitual

Menors que no practiquen activitats culturals i d'oci de manera regular

Així doncs, les desigualtats en la participació i l'accés cultural estan determinades per factors socials i econòmics múltiples (nivell educatiu, recursos econòmics, territori, etcètera) i acostumen a reproduir-se en les diferents disciplines artístiques (música, arts escèniques, dansa, etcètera). Alhora, les desigualtats socials i d'oportunitats, entre les quals hi ha les educatives, estan condicionades també per la participació (o no) en activitats culturals d'aquests infants o joves.

L'actuació de les institucions públiques en els àmbits cultural i educatiu i, en concret de l'Ajuntament de Barcelona, pren un sentit especial per fer front a aquestes desigualtats. Es tracta, en definitiva, de desigualtats en l'assistència a activitats culturals, però també en les oportunitats per a la pràctica activa per part de la ciutadania i, també, en la participació de les persones en grups i comunitats que esdevenen agents culturals actius.

⁴ Ajuntament de Barcelona (2016). *Enquesta de Serveis Municipals de Barcelona (2016)*. Gabinet Tècnic de Programació.

⁵ Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2017). *Oportunitats educatives a Barcelona 2016: l'educació de la infància i l'adolescència a la ciutat*. Institut d'Infància i Adolescència de Barcelona.

L'actuació de l'Ajuntament de Barcelona en els àmbits cultural i educatiu pren un sentit especial per fer front a aquestes desigualtats

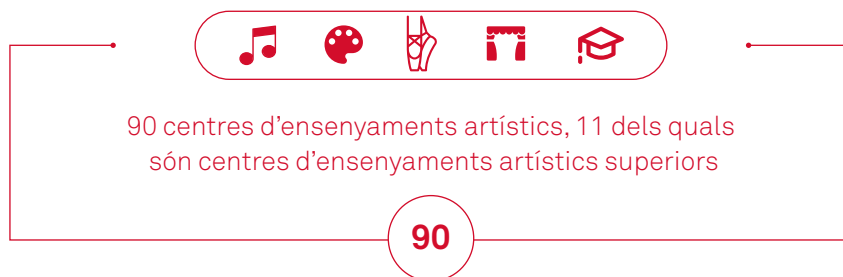
Centres i equipaments educatius i culturals (públics i privats) de Barcelona

EDUCACIÓ

Sistema educatiu

Dades any 2017

Font: mapaescolar.gencat.cat

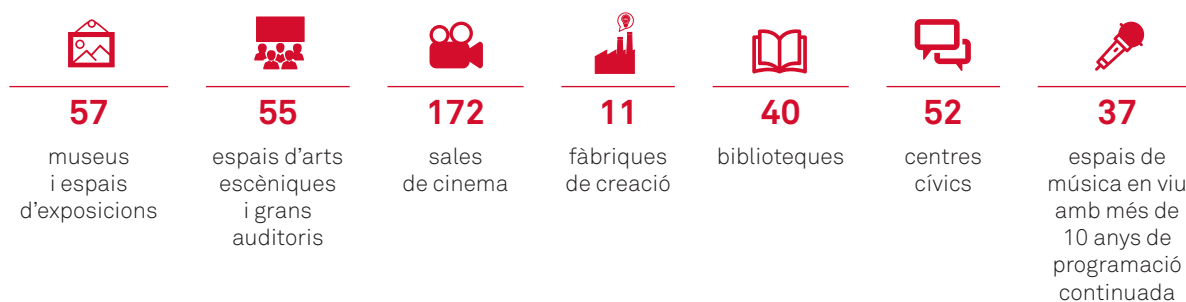
11
Mesura de govern i Pla d'accions

CULTURA

Sistema cultural

Dades any 2017

Font: Observatori de Dades Culturals. Ajuntament de Barcelona

1.3

El per què d'una mesura de govern

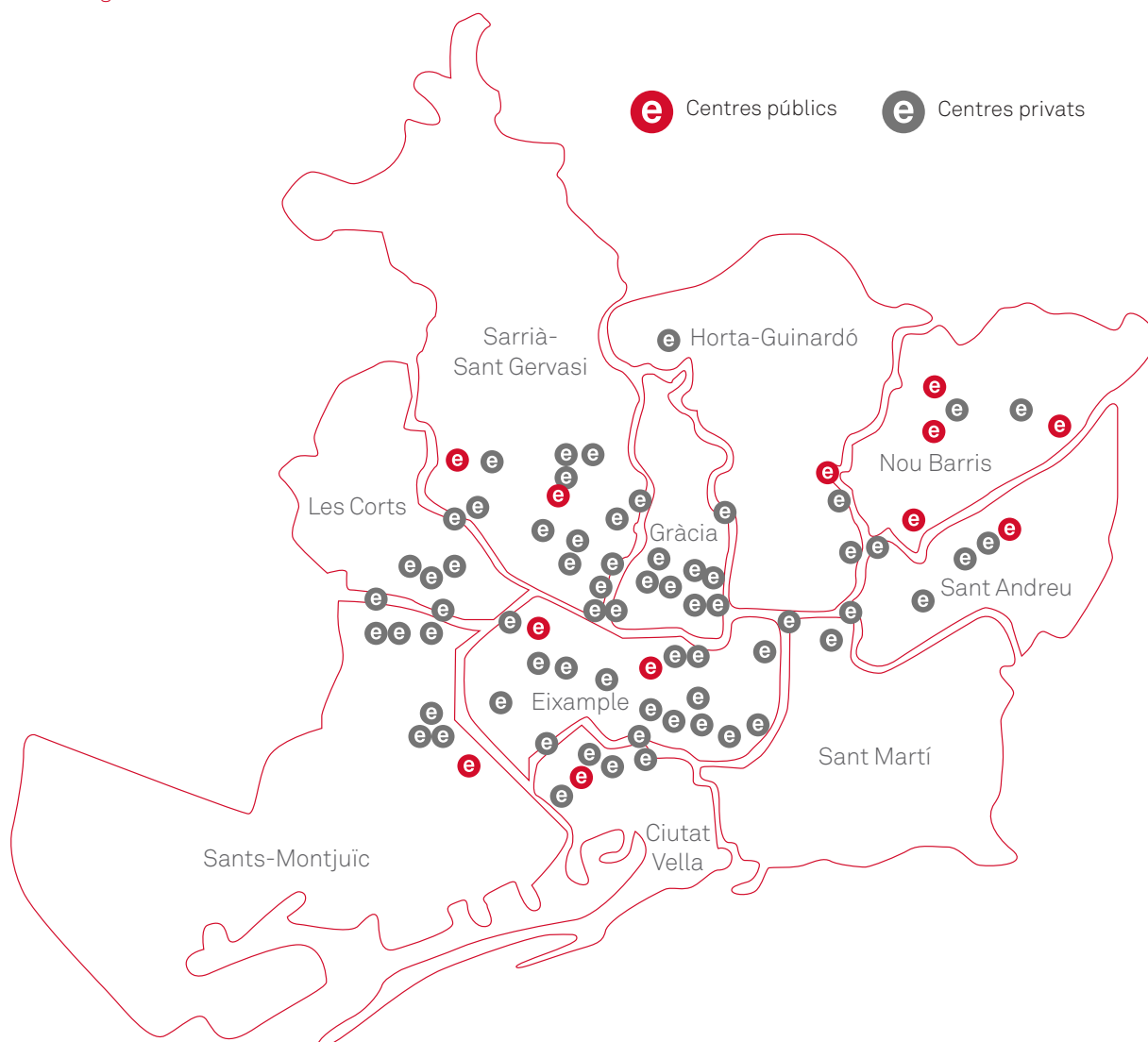
Les polítiques públiques locals tenen la responsabilitat de promoure la igualtat d'oportunitats pel que fa al dret a contribuir a la vida cultural de la ciutat

L'oferta d'educació, formació i ensenyaments culturals i artístics presenta dèficits importants pel que fa a la distribució territorial, que és molt desigual

En concret, una mesura de govern que plantegi una nova manera de vincular la cultura i l'educació ha de promoure la igualtat d'oportunitats pel que fa al dret a contribuir a la vida cultural de la ciutat. I per fer-ho, la formació, les activitats d'ensenyament i aprenentatge de les arts tenen un paper central. Així ho corrobora l'Agenda 21 de la Cultura. És responsabilitat de les polítiques públiques locals (i la seva competència segons la Carta Municipal de Barcelona) garantir aquesta participació a través de l'educació d'infants i joves i la formació al llarg de la vida.

En el cas concret de Barcelona, tot i els esforços d'una multiplicitat d'agents, així com l'existència de projectes consolidats, l'oferta d'educació, formació i ensenyaments culturals i artístics presenta dèficits importants pel que fa a la distribució territorial, que és molt desigual. D'una banda, determinats barris de la ciutat concentren l'oferta privada i també, en bona mesura, la pública. Això es pot observar en el mapa número 1, que presenta la distribució a Barcelona dels centres reglats d'ensenyaments artístics amb algun tipus de reconeixement o homologació per part de les institucions competents.

MAPA 1. Centres reglats d'ensenyaments artístics (públics i privats, amb algun tipus de reconeixement formal)

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

Elaboració: Observatori de Dades Culturals. Ajuntament de Barcelona

Es pot comprovar la concentració de l'oferta d'ensenyaments artístics (no superiors) en alguns barris de la ciutat

L'oferta d'educació cultural no abasta de la mateixa manera totes les edats. Això dificulta un abordatge intergeneracional

Una altra desigualtat és el desequilibri d'oferta en la formació entre llenguatges artístics

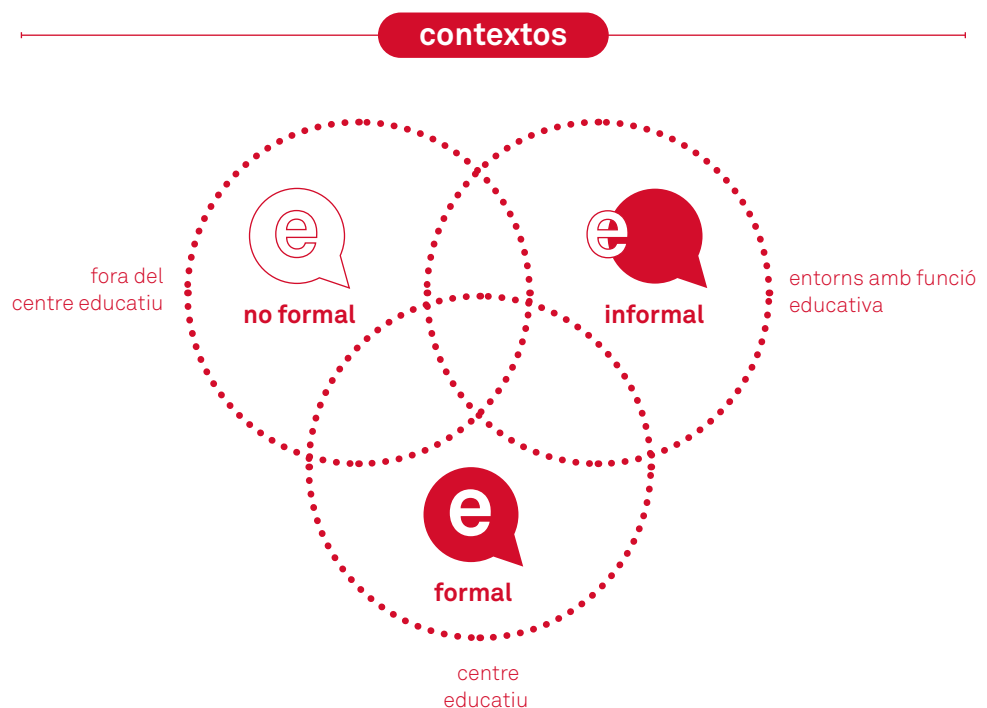
En aquest cas es pot comprovar la concentració de l'oferta d'ensenyaments artístics en alguns barris de la ciutat (Eixample, Sarrià i Gràcia o les Corts) respecte d'altres territoris i, especialment, els de la perifèria urbana.

Aquesta distribució desigual no només afecta les persones i comunitats, sinó també els centres educatius. Alguns d'aquests centres disposen de més recursos culturals educatius al seu entorn, mentre que d'altres, veuen agreujades les dinàmiques de segregació per aquestes mancances al seu territori. És a dir, tal com es planteja en el Projecte educatiu de ciutat, la ciutat és en si mateixa un agent educador, i aquest entorn educatiu i la seva diversitat cultural incideixen en el desenvolupament personal de la ciutadania.

Al costat de la desigualtat territorial també es produeixen altres mancances. L'oferta d'educació cultural no abasta de la mateixa manera totes les edats. Tot i els avenços, encara queden en un segon pla les persones adultes, les persones grans, els infants en edat 0-3 i les seves famílies (en conjunt) com a població diana. Això dificulta un abordatge intergeneracional.

I, finalment, i connectat amb aquesta darrera, trobem una altra desigualtat: la del desequilibri d'oferta en la formació entre llenguatges artístics. És a dir, existeixen expressions, com per exemple la música, que tenen una oferta formativa més àmplia que d'altres, com en el cas de les arts visuals, en què la manca d'oferta és evident en la major part de territoris de la ciutat.

Un altre element que amplia i potencia aquesta desigualtat és el fet de no tenir en compte el fet educatiu com allò que té lloc en diferents contextos que són inseparables i estan directament interrelacionats: el context **formal** (o reglat del centre educatiu i en horari lectiu), el **no formal** (fora del centre educatiu) i l'**informal** (en espais i entorns no considerats com a educatius, però que tenen una funció educativa bàsica).

Les desigualtats, tant en la participació com en les oportunitats per a la formació, cal abordar-les de manera estructural

---

Hi ha una fractura sistèmica entre el sistema cultural i el sistema educatiu que ha comportat un conjunt de conseqüències

Aquestes desigualtats, tant en la participació com en les oportunitats per a la formació, cal abordar-les de manera estructural. A Barcelona, existeixen valuoses experiències (públiques, comunitàries i privades) que promouen la intervenció cultural educativa. I, fins tot, l'aposta estratègica que es va fer fa anys al voltant del Projecte educatiu de ciutat (i la concepció de la ciutat com a espai d'aprenentatge) preveia la necessitat d'afrontar aquesta situació. També, en els darrers anys, determinats programes i accions en el marc del Consell d'Innovació Pedagògica i el Pla de barris han apuntat en aquesta direcció. Però, tot i això, fins ara no ha estat una de les prioritats principals desenvolupar polítiques públiques estructurals de cultura i educació **de manera conjunta i amb visió global**. A la ciutat, la relació entre cultura i educació ha estat condicionada per una lògica de segmentació institucional i per una concepció instrumental del vincle entre aquests dos àmbits.

Hi ha, per tant, una fractura sistèmica entre el sistema cultural i el sistema educatiu que s'ha anat consolidant amb el temps i que avui en dia té un conjunt de conseqüències:

1. Falta d'un objectiu comú i compartit

Manca un diagnòstic compartit i comú des dels àmbits cultural i educatiu. Més aviat, "l'altra" (cultura o educació) s'ha presentat com a oferta complementària (en termes de públic o en termes d'enriquiment del currículum), però no s'ha articulat una oferta orientada a un objectiu comú i compartit.

2. Desconnexió entre el sistema educatiu i cultural

Tant el sistema educatiu com el cultural tendeixen a concebre de manera separada el raonament, la capacitat crítica i la investigació (pensament), de les esferes de l'experiència (acció) i de la sensibilitat (emoció). Aquesta desconnexió està vinculada també a un abordatge segmentat del coneixement, a la fragmentació de sabers i la dificultat per treballar de manera transdisciplinària.

3. Relació vertical i unidireccional

S'estableixen relacions verticals, unidireccionals (o, en ocasions, d'aïllament) entre els sistemes cultural i educatiu. Per exemple, l'escola es veu com a receptora i divulgadora de creacions artístiques produïdes en altres espais, i no com un centre generador de continguts i projectes artístics i creatius.

4. Coordinació insuficient entre les dues xarxes

Manca de continuïtat en els itineraris formatius per l'absència de coordinació entre els agents culturals i els educatius. Els esforços per connectar les dues xarxes i establir itineraris de continuïtat en la formació i la pràctica cultural són imprescindibles.

5. Mancances en la pedagogia cultural a nivell docent

La formació i sensibilització del professorat en aspectes vinculats a la pedagogia cultural s'ha d'apropar més als centres de creació contemporània o de pensament. Si tenim en compte la importància del rol dels docents com a formadors i promotors en el desenvolupament d'hàbits culturals, les actuacions adreçades a aquest col·lectiu seran especialment estratègiques.

Històricament

Actualitat

Objectiu

A més, es manifesta una major visibilitat de la cultura institucional en relació amb altres pràctiques culturals produïdes des de les vores del sistema, que ha contribuït a homogeneïtzar les expressions culturals i ha deixat a fora una gran diversitat que ha jugat en contra de la riquesa cultural i de la igualtat d'oportunitats.

1. Creacions artístiques realitzades en l'àmbit educatiu

El sistema cultural tendeix a classificar les creacions artístiques produïdes en l'àmbit educatiu o comunitari com a subsidiàries ("art juvenil, infantil, comunitari"). Això comporta que, des dels sistemes i les institucions de validació de processos i creacions artístiques i culturals, que distingeixen allò que és valuós i de qualitat, respecte d'allò que és superflu o mancat de rigor, hi pugui haver un cert biaix de reconeixement respecte de quina sigui l'autoria de les produccions.

2. Les relacions entre agents educatius i culturals

Com a conseqüència de tots els apartats anteriors, cal esmentar com les relacions entre agents educatius i culturals estan condicionades moltes vegades per la manca de recursos i de reconeixement institucional. La falta d'una política clara i continuada al voltant dels ensenyaments artístics és un exemple que s'afegiria al de la necessitat de reforçar la dimensió educadora de les organitzacions culturals (grans o petites: museus, teatres, centres culturals, etcètera). Tot i la tendència de nous programes i iniciatives dels darrers anys, caldria fer un pas més ambiciós en aquesta direcció de tenir més pes i reconeixement.

Desenvolupar polítiques culturals educatives per fer front a les desigualtats és assumir la necessitat de treballar per l'equitat i des de la diversitat

---

Una de les riqueses i potencialitats de Barcelona és aquesta diversitat i alta densitat d'agents culturals i educatius

---

Els dèficits i les mancances del sector educatiu i cultural s'han d'afrontar aprofitant les potencialitats que té una ciutat com Barcelona

3. Reconeixement a la diversitat de les expressions culturals

No es preveuen suficientment les formes múltiples en què es pot donar la participació cultural, així com tampoc les capacitats de les persones i les comunitats com a agents culturalment actius. En general, els programes culturals i educatius s'han concentrat per fer front a les carències i les privacions de les persones, les comunitats i els territoris. Però sovint s'ha produït que aquesta mirada ha descuidat i infravalorat els seus coneixements, intel·ligències i capacitats diverses (a vegades, ni tan sols concebudes com a tals). Això és particularment important en parlar de desenvolupament comunitari i participació en l'àmbit cultural de la ciutat. En aquest sentit, en línia amb acords internacionals promoguts per l'ONU o la UNESCO (veure annex), és necessari un reconeixement de la diversitat i l'heterogeneïtat d'expressions culturals i del seu valor per abordar les desigualtats.

En definitiva, cal reconèixer que la cultura, allò cultural, és alhora instància de conflicte i consens, de selecció de les diferències i de negociació del que es comparteix, d'accions inclusives i de pràctiques excloents, de representacions hegemòniques i de construcció d'alternatives. En aquest sentit, desenvolupar polítiques culturals educatives per fer front a les desigualtats és assumir la necessitat de treballar per l'equitat i des de la diversitat. Aquest pot ser un dels trets més complexos i que suposen un repte més important: el fet de plantejar-ho des de la lògica de l'equitat i defugint una norma o referent únic, general i comú en el seu desplegament. Això implica, doncs, desenvolupar intervencions específiques en funció de les diferents necessitats, tenint en compte la diversitat de pràctiques i agents culturals i educatius presents a cada territori. Precisament, una de les riqueses i potencialitats de Barcelona és aquesta diversitat i alta densitat d'agents culturals i educatius. I, per tant, que es puguin desenvolupar projectes i accions educatives inspirades per diferents corrents i plantejaments pedagògics.

Tots aquests motius són els que justifiquen una mesura de govern que, de manera molt sintètica, ha de contribuir a resoldre:

1. El desequilibri de recursos i oportunitats educatives i culturals als territoris de la ciutat.
2. La manca d'una estratègia comuna entre institucions educatives i culturals.
3. La fractura sistèmica i de reconeixement mutu entre sistema cultural i educatiu.
4. La manca de reconeixement de les capacitats culturals i creatives de la ciutadania i la seva heterogeneïtat com una condició per fer possible l'accés i la participació a la vida cultural.

La resposta al "perquè d'aquesta mesura de govern" ve donada per aquesta diagnosi i localització dels dèficits i les mancances, i pel reconeixement que cal afrontar-los de manera diferent a l'habitual, aprofitant les potencialitats que té una ciutat com Barcelona.

1.4

Finalitats i objectius generals de la mesura

Finalitats

- 1** Avançar en el desenvolupament d'una política pública transversal en els àmbits cultural i educatiu.
- 2** Reduir les desigualtats existents en el dret a la participació en la vida cultural de la ciutat, a partir del reequilibri de recursos disponibles al conjunt de barris i territoris de la ciutat, d'una banda, i del reconeixement de la diversitat de capacitats i potencialitats de les persones i comunitats, de l'altra.
- 3** Garantir l'equitat d'oportunitats en l'accés a l'educació de qualitat i al llarg de la vida, promovent la innovació pedagògica vinculada a la formació artística i cultural.
- 4** Avançar en una concepció integral de les relacions entre els àmbits d'educació i cultura, connectant les diferents dimensions implicades en l'educació cultural i artística: capacitat crítica i d'investigació (pensament), experiència i treball en equip (acció) i subjectivitat i sensibilitat personals (emoció).

Objectius

1

Desenvolupar i assegurar, en la mesura que sigui possible, una oferta cultural educativa equilibrada territorialment i dirigida a població de totes les edats i al llarg de tota la vida. Per tant, establint itineraris de continuïtat tant en els contextos escolars, com fora del marc reglat i en l'àmbit comunitari. En funció de la situació actual, sembla urgent actuar, preferentment, en aquells territoris amb més dèficits i mancances.

2

Connectar agents culturals i educatius, tot superant la segmentació institucional i competencial.

3

Desenvolupar un tipus d'intervenció basada en les necessitats i capacitats detectades a cada territori i les seves especificitats, promovent la dimensió comunitària.

4

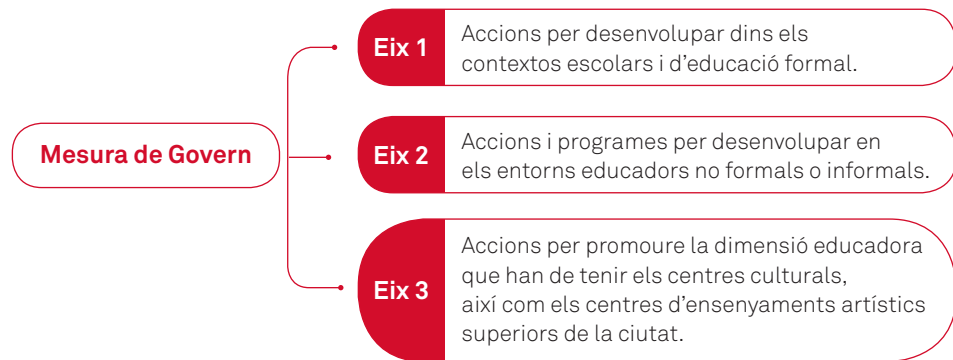
Valorar els centres educatius com a generadors de coneixement, continguts i creacions, més enllà del seu rol de divulgadors i transmissors. I, al mateix temps, potenciar la dimensió educadora dels centres culturals i dels espais de creació de la ciutat.

-
- 5** Vincular els processos i els agents de la creació contemporània (i el seu compromís amb els valors intrínsecs de la cultura: la llibertat creativa, la formació estètica i l'expressivitat, la memòria, la recerca...) com a motors del desenvolupament educatiu de la ciutat.
  - 6** Contribuir al reconeixement de les capacitats de les persones i les comunitats. Promoure l'emergència d'altres centralitats i el focus de creació i de difusió cultural més enllà de les institucions que actualment vertebraven la xarxa.
  - 7** Reconèixer i impulsar el desenvolupament de pedagogies d'educació cultural i artística múltiples i heterogènies que: comparteixen el respecte pels coneixements diversos, la sistematització i el rigor en l'adquisició dels llenguatges expressius, l'aprenentatge universal inclusiu i el protagonisme de les persones en el procés d'aprenentatge.
  - 8** Dotar de recursos i reconeixement els agents culturals i educadors perquè puguin dur a terme aquests objectius.

1.5

El desplegament de la mesura

Aquesta mesura de govern proposa desplegar una política pública municipal de cultura i educació a partir de tres grans eixos:

EIX 1 Contextos escolars i d'educació formal

Desenvolupar programes que vinculin cultura i educació en totes les etapes educatives, des de l'educació infantil fins als ensenyaments postobligatoris

Les escoles i els instituts esdevenen centres de creació, participació i producció cultural

El canvi de paradigma i mirada haurà de servir per comprometre els agents culturals i educatius

Fa referència al desenvolupament de programes que vinculen cultura i educació en el si de l'escola, en totes les seves etapes, des de l'educació infantil (0-6), la primària i la secundària, fins als ensenyaments postobligatoris.

En un context de canvi de paradigma educatiu com el que està vivint actualment el sistema escolar, cal insistir en el rol especialment significatiu de les pràctiques artístiques en aquestes transformacions educatives. Més pes dels llenguatges artístics a l'escola apunta al propòsit humanista de la formació de la ciutadania per al segle XXI, alhora que contribueix a articular un enfocament integral de l'educació, en el qual l'infant esdevingui el centre de l'aprenentatge, experimenti i creixi cooperant amb els iguals.

D'aquesta manera, les escoles i els instituts estan esdevenint centres de creació, participació i producció cultural. Això vol dir que formen part del sistema cultural de la ciutat, juntament amb els centres i els programes culturals (museus, centres d'art, centres cívics, biblioteques, fàbriques i espais de creació, teatres, cinemes, auditoris, sales de música en viu, festivals, etcètera), els quals també cal considerar com a espais educadors.

Més enllà de promoure "activitats" i "programes" puntuals, cal ampliar i estimular la posada en marxa de processos de cooperació sostenibles i amb aportacions recíproques entre entitats i institucions culturals i educatives. Una de les virtuts de l'expressió artística és que la transversalitat pròpia d'aquests llenguatges fa possible que es puguin aplicar a qualsevol àrea curricular. Per tant, es poden abastar les diferents dimensions de l'aprenentatge que identifica l'Informe Delors per a la UNESCO:

Aquest canvi de paradigma i mirada haurà de servir per comprometre els agents culturals i el seu treball en col·laboració amb els docents i els agents educatius. De la mateixa manera, haurà d'ajudar a valorar els centres educatius en el desenvolupament cultural de la ciutat.

Cultura i educació, adquireixen una importància transcendental, també, en aquelles propostes que es puguin donar fora del context reglat i formal

Es consideren les intervencions desenvolupades en:

- Equipaments educatius de formació reglada fora de l'horari lectiu
- Altres equipaments culturals i educatius

Tal i com especifica el Programa de ciutats educadores, allò que és educatiu transcendeix l'escola i impregna tota la realitat. Per tant, en parlar de cultura i educació, adquireixen una importància transcendental aquelles propostes que es puguin donar fora del context reglat i formal.

En aquest apartat es consideren tant les intervencions que es desenvolupen dins els equipaments educatius de formació reglada fora de l'horari lectiu, com les que tenen lloc en altres equipaments culturals i educatius (no obligatoris o no formals). Tot i que es posaria un èmfasi especial en aquells equipaments culturals de proximitat (centres cívics i biblioteques) i en els centres municipals d'ensenyaments musicals, cal tenir en compte tots els agents, tant els públics com els d'iniciativa privada, social o comunitària, ja que el seu conjunt constitueix el mapa de recursos d'ensenyaments artístics i d'accés a la cultura disponibles a cada barri.

De fet, l'aposta per una reorientació de la carta de serveis de les escoles municipals de música, a banda de plantejar un enfocament pedagògic més pluridisciplinari, també va en la direcció d'ajudar a reequilibrar l'oferta des d'un punt de vista territorial: més col·laboració de les escoles municipals de música amb els centres educatius del territori, treballant de manera complementària amb la resta d'agents culturals, contribuirà a l'enriquiment de l'oferta actual.

En aquest eix s'ha d'abordar, també, la fractura existent, des d'un punt de vista generacional, en la formació cultural i artística i la manca de continuïtat en els itineraris. Ens referim a la desconexió entre les propostes que vinculen cultura i educació adreçades a infants i adolescents, per una banda, i les dirigides a públic adult i amb la perspectiva d'educació al llarg de la vida, per una altra.

El rol de les famílies en la creació d'hàbits culturals és fonamental; per tant, aquest rol haurà d'esdevenir un objectiu central de les polítiques públiques que cal proposar.

També cal reconèixer i promoure, especialment, la dimensió pedagògica dels projectes culturals populars i comunitaris desenvolupats per entitats de cultura tradicional, per organitzacions i projectes de creació artística participativa i comunitària i per grups i col·lectius informals.

També cal abordar la fractura existent en la formació cultural i artística i la manca de continuïtat en els itineraris

EIX 3 Dimensió educativa dels centres culturals de la ciutat i la formació d'agents de mediació per al desenvolupament de programes de cultura i educació

Els equipaments culturals de la ciutat tenen un rol fonamental com a agents educatius

Els equips i les persones dedicades a l'educació i la formació cultural han de tenir reconeixement institucional i professional

Cal afavorir la formació d'agents culturals que contribueixin a la cocreació de projectes compartits entre les pràctiques culturals i les educatives

Es tracta d'abordar la dimensió educativa dels equipaments culturals de proximitat, museus, grans centres culturals i fàbriques de creació, així com la posició estratègica d'aquesta dimensió en la definició dels seus projectes culturals.

D'altra banda, es planteja la necessitat d'avançar en el desenvolupament del rol en la formació de professionals de la pedagogia i la mediació que faciliten l'aprenentatge i el desenvolupament de la pràctica i creació artística. Aquesta última línia de treball està directament vinculada amb els centres d'ensenyaments artístics superiors de la ciutat.

En aquest sentit, per al desenvolupament d'aquestes dues línies de treball, cal tenir en compte diverses premisses.

PREMISSES

1 Equipaments culturals com agents educatius

Més enllà dels objectius de difusió, programació i exhibició, els equipaments culturals de la ciutat tenen un rol fonamental com a agents educatius. Per tant, d'una banda, han de reforçar el seu lligam i treballar conjuntament amb els diferents centres educatius de la ciutat. De l'altra, han d'avançar en la vinculació amb el seu entorn de proximitat i els agents del territori més immediat.

2 Aportar els recursos necessaris als centres educatius

Cal treballar perquè els centres culturals que promoguin la seva dimensió educativa tinguin els recursos adequats a uns objectius i responsabilitats que han de ser centrals en les seves organitzacions. A més, cal treballar perquè els equips i les persones dedicats a l'educació i la formació cultural tinguin reconeixement institucional i professional adients.

3 Garantir la qualitat

La producció i la difusió de les pràctiques culturals i educatives, es desenvolupin on es desenvolupin (institucions culturals, espais, centres educatius, etcètera), han de poder assegurar unes condicions tècniques de qualitat.

4 Incentivar la formació d'agents culturals

Cal afavorir la formació d'agents culturals que puguin desenvolupar una funció medidora entre les institucions i les pràctiques culturals i les educatives, contribuint a la cocreació de projectes compartits.

5 Afavorir la inclusió

Cal incorporar criteris d'equitat i avançar en la inclusió de persones de diferents edats, origen, territori, gènere, estatus social i diversitat funcional, ja es tracti de persones educadores, d'agents mediadors com d'usuaris o aprenents.

1.6 Annex

Corpus de mesures
administratives
i declaracions
de referència per
a aquesta mesura

Context global

- Declaració Universal dels Drets Humans. L'article 27 explicita que tota persona té dret a participar lliurement en la vida cultural de la comunitat. És d'una importància vital l'aprovació, l'any 2009, de l'Observació General número 21, relativa a l'article 15 del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, que fa referència explícita al dret de tota persona a participar en la vida cultural.
- Declaració de Friburg sobre drets culturals.
- Declaració Universal sobre la Diversitat Cultural i Convenció sobre la Promoció i la Protecció de la Diversitat de les Expressions Culturals. UNESCO.
- Educació 2030. Declaració d'Incheon i marc d'acció per a la realització de l'Objectiu 4 de Desenvolupament Sostenible. UNESCO.
- Agenda 21 de la cultura. CGLU.
- Educació: hi ha un tresor amagat a dins. Informe Delors per a la UNESCO de la Comissió Internacional sobre Educació per al segle XXI.
- Repensar l'educació. Vers un bé comú mundial? UNESCO.
- Manual per a entorns d'aprenentatge innovadors. Informe OCDE.
- La naturalesa de l'aprenentatge. Informe de recerca OCDE.
- Informes de la Relatora especial de l'ONU en l'esfera dels drets culturals (2016, 2017, 2018).

Context local

- Estatut d'Autonomia de Catalunya. Especialment, l'article 22 pel que fa als drets i els deures en l'àmbit cultural, i els articles 40 i 42 pel que fa a les obligacions dels poders públics en aquest àmbit.
- Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.
- Informe sobre el dret al lleure educatiu i les sortides i colònies escolars (Síndic de Greuges de Catalunya).
- Consell Nacional de la Cultura i de les Arts. *L'educació superior en l'àmbit artístic a Catalunya. Estudi i proposta d'organització*. Informes CoNCA, IC15 (2018).
- Consell Nacional de la Cultura i de les Arts. *Aproximació a l'ecosistema dels ensenyaments artístics de caràcter professional a Catalunya*. Informes CoNCA, IC10 (2016).
- Carta municipal de Barcelona.
- Carta de ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona.
- Pla estratègic del Consorci d'Educació de Barcelona.
- Mesura de govern. Impuls al Projecte educatiu de ciutat. Ajuntament de Barcelona.
- Mesura de govern. Focus infància i ciutadania 2017-2020. Ajuntament de Barcelona.
- Estratègia d'inclusió i reducció de les desigualtats 2017-2027. Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva.

2

Pla d'accions per al desplegament de la mesura

2019-2026

2.1 Apartat 1 Accions substantives

2.2 Apartat 2 Accions operatives

Principis metodològics:

1. Reconeixement, interdependència i col·laboració
2. Hibridació i adaptació
3. Principi de realitat i aprenentatge universal inclusiu

Establir polítiques estructurals que facilitin col·laboracions estables entre organitzacions educatives i culturals

Promoure la creació d'aliances entre les institucions i el teixit associatiu i la ciutadania per impulsar projectes transformadors

La mesura de govern “Cap a una política pública de cultura i educació” proposa el disseny d'un **pla d'accions per al període 2019-2026**.

Els principis metodològics que cal tenir en compte a l'hora de desplegar una política cultural educativa de ciutat i, per tant, de definir el pla d'acció, són els següents:

Reconeixement, interdependència i col·laboració

Els reptes complexos i multidimensionals vinculats a la cultura i l'educació requereixen respostes integrals, i demanen maneres de fer diferents de les habituals. Cal entendre els límits de les institucions en l'abordatge d'aquests problemes de manera aïllada. Així ho reconeixen organismes internacionals de l'àmbit de l'educació i la cultura, que certifiquen la necessitat de la **cooperació i la integració interadministrativa**. Es disposa d'experiències innovadores, que demostren l'eficàcia de la intervenció transversal, que va més enllà de les competències de cadascuna de les àrees i departaments.

Alhora, aquestes polítiques i programes estratègics d'escala ciutat han de donar cabuda a les **propostes singulars i específiques dels barris i territoris**.

És fonamental establir polítiques estructurals amb un plantejament de governança i una estratègia que facilitin **col·laboracions estables entre organitzacions diverses** (públiques, privades, comunitàries) autodefinides com educatives i culturals.

Hibridació i adaptació

Més enllà de la interacció entre agents culturals i educatius, també es pretén facilitar la hibridació de les escales barri-ciutat, de les pedagogies consolidades i les emergents, de les propostes públiques i les comunitàries, del lectiu i reglat i del fora escola, així com de les diverses disciplines artístiques.

Cal promoure la creació d'aliances entre les institucions i el teixit associatiu i la ciutadania per impulsar projectes transformadors en què tota la comunitat educativa se senti responsable i decisiva de les accions.

Finalment, cal afegir que la diversitat és un valor clau. No existeix un model únic o una recepta per dissenyar i implementar programes i projectes d'educació cultural i artística. Les iniciatives en aquest àmbit s'han de poder construir **a partir de les característiques i necessitats del context** i, molt especialment, de la comunitat que serà objecte i subjecte de la intervenció.

Incorporar la participació activa de les persones en la vida cultural de la ciutat per tal de fomentar el seu aprenentatge a partir de la pràctica real

Principi de realitat i aprenentatge universal inclusiu

Els programes culturals i educatius han d'incorporar el que s'anomena principi de realitat en la formació i l'educació artística i cultural. És a dir, cal treballar a partir de pràctiques creatives reals, com per exemple el desenvolupament d'una obra d'art, una coreografia o una presentació musical, entre d'altres. No es tracta de limitar la formació a la simulació d'aquestes pràctiques, **sinó d'aprendre a partir de la pràctica real.**

Aquest principi de realitat es concreta en la participació activa de les persones (infants, adolescents i adults) en la vida cultural de la ciutat. És a dir, les persones assumeixen responsabilitats i formen part de projectes i esdeveniments oberts com, per exemple, el desenvolupament d'una exposició, una festa major o un espectacle.

Els entorns d'aprenentatge de les pràctiques artístiques han d'estar dissenyats seguint **criteris d'inclusivitat** de manera que tots els infants i joves, siguin quines siguin les seves capacitats i les seves aptituds i els seus bagatges culturals, tinguin l'**oportunitat d'arribar al màxim del propi potencial creatiu.**

Estructura del Pla d'accions

Aquest Pla d'accions s'estructura en dos apartats i els punts 2.3 i 2.4 (on s'explica la metodologia que s'ha seguit per a la seva elaboració, així com els i les participants que hi han col·laborat des de diferents espais).

Els **apartats 1 i 2** contenen les diferents accions que es proposa desenvolupar. El grau de concreció d'aquestes accions varia en funció de si es tracta de propostes més embrionàries i que cal fer créixer des del principi o bé si s'han començat a desenvolupar i, per tant, que cal fer evolucionar i ampliar.

La major part d'accions han estat proposades i contrastades als diferents espais de participació (vegeu el punt 2.3) que s'han portat a terme. De fet, una de les principals tasques a l'hora de redactar aquest document ha estat la d'agrupar propostes similars o amb molts punts comuns que s'havien plantejat, i la seva priorització i organització.

L'estructura de seccions i eixos respon a la voluntat de disposar d'una visió global que inclogui els diferents abordatges i àmbits en què cal actuar en parlar d'un àmbit complex i polièdric, com són les relacions entre cultura i educació.

Les accions s'han considerat de tres tipus.

- Les **estratègiques** que tenen un component de major impacte i amb una vocació estructural.
- Les **noves** en que es tractarien d'accions inèdites i per a desenvolupar des d'un estadi inicial.
- Les de **creixement** en que es tracta de consolidar, ampliar i donar continuïtat a propostes ja existents.

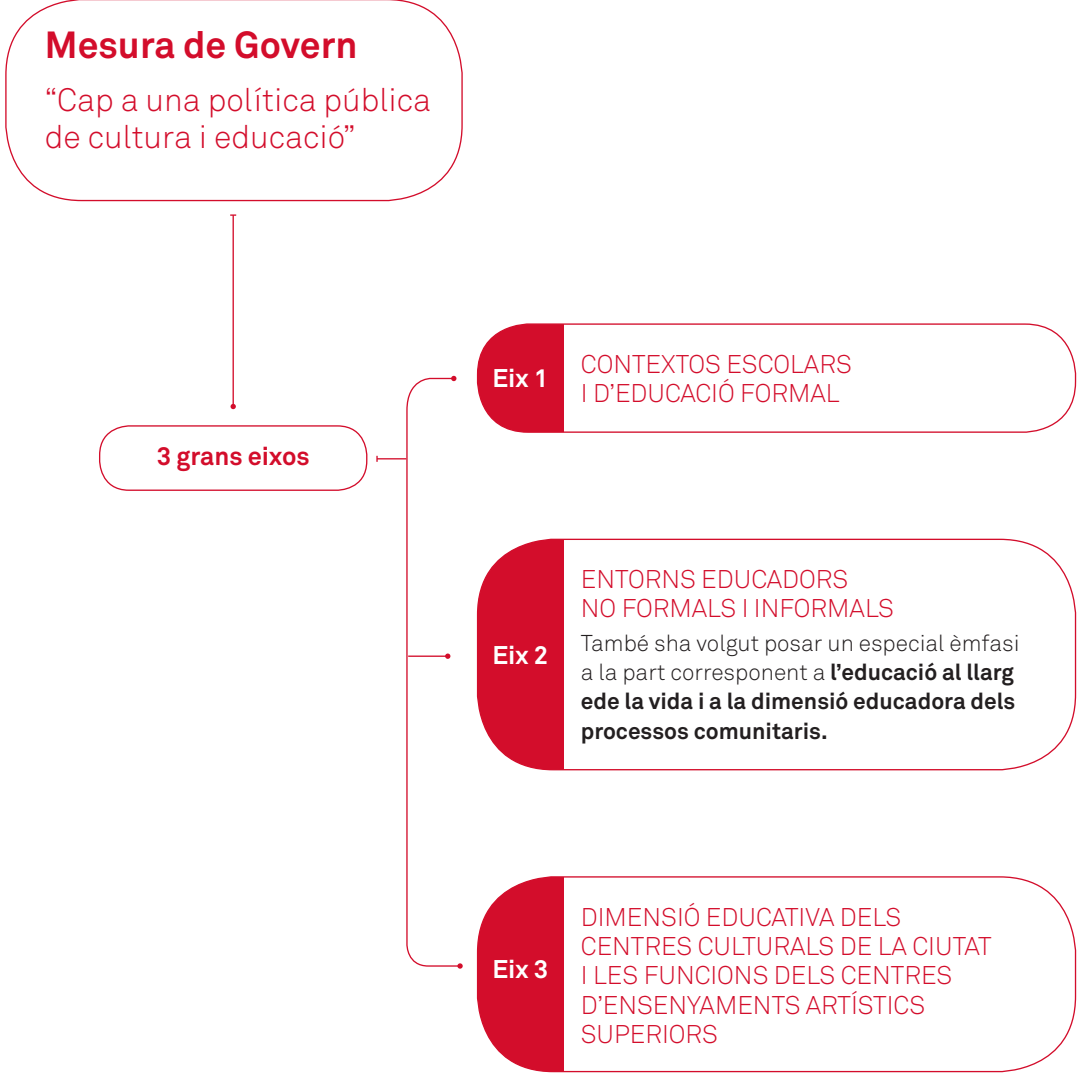
2.1

Pla d'accions 2019-2026

Apartat 1

**Accions substantives
a desplegar per eixos**

EIX 1

CONTEXTOS ESCOLARS I D'EDUCACIÓ FORMAL

Aquest eix aborda les accions a desenvolupar per a promoure la relació entre cultura i educació en el marc de la formació reglada que es desenvolupa als centres educatius d'educació infantil, primària i secundària.

En concret, a partir de tres grans línies estratègiques:

1. Les interseccions entre sistema educatiu i cultural

que busquen promoure el treball conjunt entre agents culturals i agents educatius basant-se en processos reals de creació i generació de coneixement.

2. Les articulacions de projectes educatius singulars

en què es proposa aprofitar les oportunitats que genera un eix singular (artístic, cultural o científic) com a estructurador del projecte d'un centre educatiu.

3. La potenciació de la pràctica artística cultural a l'aula

a partir de l'estructura curricular actual.

Cal tenir en compte les qüestions següents:

En primer lloc, que les tensions inherents a la relació dels àmbits cultural i educatiu en el context escolar han de plantejar-se de manera constructiva i enriquidora. D'una banda, el terreny comú d'intervenció cultural i educativa es fonamenta en la intersecció entre l'estètica i l'ètica. Una i altra són inherents i indistingibles a qualsevol proposta de creació artística, però no sempre estan equilibrades i són coincidents i complementàries pel que fa a la qualitat i l'impacte de l'una i de l'altra.

Per aquest motiu, ens trobem amb tensions que es produeixen entre l'existència de determinats estàndards de qualitat en la creació artística i la voluntat de fomentar la participació i reconèixer la subjectivitat de les persones.

En els projectes culturals i educatius, **la cerca de l'excel·lència ha de poder conviure amb la necessitat de reconèixer les capacitats diverses de les persones i les comunitats, així com fomentar la seva participació en el procés creatiu.**

En definitiva, s'entén que cal anar més enllà d'un cànon determinat i, treballant amb criteris de qualitat, promoure la idea que hi ha diverses excel·lències (en plural). El foment del pensament crític hauria d'estar a l'arrel de totes les propostes.

D'altra banda, i en relació amb el punt anterior, cal remarcar que la presentació i la difusió de les produccions culturals derivades de processos educatius (escola inclosa) s'han de considerar com una part del procés d'aprenentatge i creació artística. Aquestes presentacions poden tenir lloc en espais diversos: en els contextos de producció propis (com, per exemple, a la sala d'actes o altres espais del centre educatiu), però també en els equipaments culturals de proximitat i de ciutat.

És necessari promoure la feina conjunta (provocar interseccions i connexions) entre agents culturals i agents educatius per propiciar possibilitats reals de generació de coneixement, continguts, creacions i projectes, basant-se en processos creatius reals. Això situa el centre educatiu també com a generador actiu de continguts, i no només com a receptor i divulgador.

En un context de canvis i plantejaments pel que fa a mètodes i processos d'aprenentatge en l'àmbit escolar, sorgeix l'oportunitat de **comprovar com la cultura i la creació artística poden tenir un rol significatiu en aquestes noves estratègies educatives** i en el desenvolupament de determinades capacitats i competències entre l'alumnat.

Al mateix temps, s'ha de **compensar la relació instrumental que en molts moments s'ha pogut donar en la relació entre centre educatiu i centre cultural**. Així, aquests vincles no han de ser, únicament, un tipus d'activitat puntual per atendre un tipus d'alumnat com tampoc s'ha de veure com una manera de generar públic i enriquir possibles indicadors per als equipaments culturals.

La creació d'espais d'intersecció entre cultura i educació s'ha de desenvolupar a partir de la construcció de marcs de relació que continguin dosis importants d'innovació, tant en l'àmbit pedagògic com en el tipus de processos i de resultats esperats. Una innovació que ha de permetre aportar coneixements i perspectives crítiques, que provoqui qüestionaments interns (sobre les maneres de fer, sobre el sentit del que s'està fent i sobre els límits i l'horitzó de desenvolupament de la proposta).

Aquests programes d'intersecció i connexió obliguen a replantejar els formats tradicionals de treball. Es desbordarien així els horaris i les agrupacions basades en la idea d'assignatura. I s'acceptaria el repte com a docents de procés educatiu obert, ni preestablert ni conduït, en el qual la documentació de cada fase és el que permet l'autoaprenentatge.

Aquestes propostes de generació de continguts i produccions culturals anticipen un fet que cal reconèixer i desenvolupar: que els **equipaments educatius** siguin també considerats agents culturals **que produeixen coneixement**.

Objectius

- Objectiu 1** Assegurar que la major part d'alumnes de la ciutat participin en, almenys, un procés de connexió i intersecció entre l'àmbit escolar i cultural.
- Objectiu 2** Ampliar la participació d'equipaments culturals (de proximitat i de ciutat) i centres educatius que s'impliquin, regularment, d'un procés d'aquest tipus.
- Objectiu 3** Reconèixer i visibilitzar la vessant educativa dels agents culturals i la vessant cultural dels centres educatius i, per tant, potenciar la innovació tant en el pla pedagògic com en l'artístic.

Accions

Acció 1

[CREIXEMENT]

Ampliar i consolidar programes ja existents que suposin interseccions i connexions

Per portar a terme aquesta ampliació i consolidació, cal definir i confirmar els criteris bàsics que caracteritzen aquests projectes i les condicions idònies perquè es duguin a terme. Sobretot remarcant el fet que siguin programes basats en la participació i vivència de processos de llarga durada i d'adquisició i desenvolupament de determinades capacitats per part de tots els participants (docents, alumnes, creadors, gestors culturals).

Als contractes programa dels centres culturals (museus, fàbriques de creació, etc.) de la ciutat en què hi hagi una implicació de l'Ajuntament de Barcelona es promourà el desenvolupament de projectes d'intersecció i connexió amb els centres educatius.

Acció 2

[CREIXEMENT]

Posar les condicions perquè aquest tipus d'interseccions siguin estructurals

Des del Consorci d'Educació de Barcelona s'ha organitzat la Convocatòria Unificada de Projectes, que permet agrupar en una única plataforma els programes proposats des de les institucions i els agents culturals, científics i socials de la ciutat perquè siguin desenvolupats en clau de procés durant tot o una part important del curs escolar als centres educatius.

És una eina que ha de facilitar la planificació estratègica dins dels centres educatius i dels projectes que s'han de portar a terme durant l'any escolar d'acord amb el Projecte Educatiu de cada Centre (PEC). Per tant, pot ajudar a organitzar les propostes i a generar un impacte més gran (des d'un punt de vista de transformació pedagògica), així com a vincular les diferents activitats que poden tenir lloc al mateix centre educatiu.

La línia específica de subvencions promoguda des de l'Institut de Cultura de Barcelona i l'Institut Municipal d'Educació a partir de l'any 2019 ha de servir per desenvolupar i consolidar projectes que promoguin aquest tipus de vinculacions.

Acció 3

[NOVA]

Introduir els continguts d'interseccions en els programes de formació (inicial i permanent) del professorat de primària i secundària

Amb l'objectiu de sensibilitzar el professorat, cal incorporar als espais de formació dels i les docents, el coneixement i les característiques d'aquest tipus de projectes cada cop més, han de tenir un espai propi, des de la lògica d'innovació educativa, dins l'aula.

En parlar d'articulacions i vertebracions es proposa aprofitar les oportunitats que genera un eix singular (artístic, cultural o científic) com a estructurador del projecte educatiu d'un centre educatiu i motor de transformació pedagògica dins d'aquests.

El fet que un eix determinat vertebrï i articuli tot o una part important del projecte educatiu d'un centre —ja sigui en l'àmbit de primària com de secundària— comporta tota una sèrie de qüestions que cal tenir en compte des del punt de vista intern i organitzatiu de l'escola, però també de definició de la identitat del centre i de com aquest es relaciona amb els agents del seu entorn i de la resta de la ciutat.

Aquesta singularització dels centres educatius té un doble objectiu. En primer lloc, facilita l'estructuració de continguts curriculars en l'àmbit docent i la seva transversalitat i les connexions entre diferents matèries. I, en segon lloc, fa identificable el centre educatiu, de manera que facilita relacions i col·laboracions. Pel que fa al context de ciutat, en propicia la visibilització i la col·laboració (a partir de la seva especialitat) amb projectes i equipaments culturals o científics de temàtica similar. Pel que fa a un context de més proximitat, permet que el centre educatiu sigui un agent cultural destacat del seu entorn, amb un paper actiu i ben identificat.

A grans trets, les funcions d'articulació i vertebració permeten el següent:

- **Facilitar els itineraris** i les continuïtats de cara a l'alumnat i l'equip docent. Per això pot ser una bona estratègia desenvolupar-les als centres que són institut escola i que fomenten la cohesió i la idea d'itinerari educatiu.
- Actuar com a instrument per **reduir o preveure la segregació** i el desequilibri territorial. Afavoreix la generació de projectes educatius atractius i arrelats al territori.
- Fomentar la relació amb **l'entorn i en l'àmbit comunitari**. El fet que hi hagi una línia vertebradora amb una manera de fer i amb unes característiques determinades facilita vincular-se amb projectes d'agents socials i culturals de l'entorn.
- Generar unes **complicitats o vincles amb agents de la ciutat** d'una determinada especialització o àmbit. Aquesta singularitat pot promoure un conjunt d'aliances estables que generin coneixement i elements de reflexió per a les dues parts (tant a l'agent cultural com a l'agent educatiu).
- Facilitar l'encaix dels diversos projectes temporals desenvolupats pel centre. Hi ha un **element que aglutina** i aporta una coherència als projectes.
- Funcionar com a espai laboratori i **d'investigació pedagògica** per a l'adaptació de continguts i llenguatges artístics en l'àmbit curricular.

Les experiències de programes d'aliança entre el sistema educatiu i el sistema cultural impulsades en els darrers anys demostren la capacitat transformadora d'aquest tipus de sinergies i la millora significativa en termes d'equitat.

Objectius

- Objectiu 1** Reduir la segregació de determinats centres educatius a partir d'un projecte singular amb potencial cultural que els faci visibles i recognoscibles com a opció d'escolarització de qualitat.
- Objectiu 2** Aplicar noves línies d'innovació pedagògica en entorns de complexitat.
- Objectiu 3** Consolidar aquests equipaments com a centres no només educatius sinó també culturals i comunitaris, al territori més proper i en el context de la resta de la ciutat.

Accions

Acció 4

[NOVA]

Definir un pla de vertebracions perquè sigui desenvolupat a deu centres educatius de la ciutat

A partir d'una convocatòria oberta es faria una valoració en funció de la seva ubicació i la potencial singularitat al voltant d'un determinat àmbit artístic. Un cop valorades la predisposició i identificades les capacitats i oportunitats, caldria involucrar una institució o agent cultural de la ciutat especialitzat per col·laborar en el seu desplegament. Es consolidaria i es donaria així continuïtat a experiències d'aliances com ara els projectes

Magnet i Tàndem.

A partir d'aquesta singularitat, el centre educatiu es podria convertir en un referent per a altres equipaments educatius de la ciutat de com aplicar determinats llenguatges i expressions artístiques en el pla curricular i pedagògic.

Acció 5

[CREIXEMENT]

Desplegament del Pla de vertebracions a partir de les ja existents

Entre altres condicions que convé tenir en compte per a aquest desplegament, caldria considerar les següents:

- La proposta de vertebració ha de sorgir des d'una necessitat compartida (entre claustre, comunitat educativa, entorn territorial...).
- Establiment d'un programa d'acompanyaments de més intensitat (de 3-4 anys) al centre educatiu per part d'entitats i agents externs especialitzats en aquell àmbit. Passat aquest període es donaria una relació de continuïtat, menys intensa, però també estable i regular.
- Programació anual de formació específica sobre aquesta especialització i la seva aplicació curricular adreçada als docents del centre.
- Sistema d'estabilització de la plantilla de docents, amb uns determinats perfils específics per al desenvolupament d'aquesta vertebració i singularitat.
- Acompanyament en el desplegament amb un programa d'inversions per a l'adequació dels espais dels centres (des del punt de vista arquitectònic i de subministrament d'equipament) per poder desenvolupar aquesta singularitat.
- Incorporació d'un pla de dinamització i programació estable d'activitats adreçat a la comunitat i fora de l'horari lectiu en relació amb aquesta singularitat o especialitat en un àmbit artístic.

C POTENCIACIÓ DE LA PRÀCTICA ARTÍSTICA I CULTURAL A L'AULA A PARTIR DE L'ESTRUCTURA CURRICULAR ACTUAL

Fins ara, el currículum educatiu vigent establí, únicament, la presència de dues tipologies d'especialitats clarament artístiques a primària (educació musical i educació física —sempre que incorporin expressió del cos i el moviment—) i tres a secundària (educació musical, educació física i dibuix i arts plàstiques). Aquest és un fet que dificultava, en molts casos, el desenvolupament de la mirada artística als centres educatius.

Com tota la resta de llenguatges, el musical i el del cos i el moviment requereixen per ser significatius ser apresos en un context que doni sentit i aplicabilitat a allò que s'està aprenent.

A més, en els darrers temps, els centres educatius han impulsat l'aprenentatge i l'adquisició de competències mitjançant el treball per projectes, amb una visió integral i globalitzada de l'adquisició de coneixements.

La pràctica artística i cultural permet **defugir la segmentació** i poder optar per *desassignaturitzar* les matèries. Els nous decrets de currículum i avaluació, tant de primària com de secundària, en adoptar un enfocament competencial dels aprenentatges, són un pas endavant en aquesta mirada holística de l'ensenyament. També ho és la possibilitat de crear perfils estructurals de caire artístic en els equips docents.

El treball globalitzat, o treball per projectes, permet avançar tant pel que fa al sentit del que estem aprenent com en el fet de **fer-ho junts i experimentant**. La utilització integrada de tots els llenguatges permet buscar, conèixer, expressar emoció i explicar allò que hem après de manera contextualitzada, relacionada amb la resta de sabers.

L'expressió i pràctica artística hauria de servir per:

- a conèixer
- b pensar
- c explicar i comunicar
- d recopilar i fer memòria

També cal reconèixer que les expressions artístiques poden fer emergir capacitats de l'alumnat no visibles en altres activitats docents. Tenen una forta incidència en l'**educació emocional** dels infants i adolescents i per a promoure un ambient de respecte i col·laboració a l'aula.

Finalment, la participació en una determinada experiència estètica configura el gust i el criteri. Això no significa executar allò que un suposat artista o creador valida com a bo o de qualitat, sinó experimentar sobre nocions com contrast, perspectiva, equilibri, sensibilitat, etc., necessàries per a l'expressió de determinades idees o intencions.

Per tant, i a manera de síntesi, cal preveure:

- a) **Aprentatge efectiu de llenguatge artístics amb diferents metodologies pedagògiques.**
- b) **Contextualització de l'espai i sentit de com s'adquireixen competències mitjançant aquests llenguatges.**
- c) **Com la mirada i el bagatge de l'experiència artística comporta també una determinada configuració de la mirada i el criteri estètic.**

Finalment, cal tenir molt present la tasca que cal desenvolupar en els estadis més inicials de l'educació. El treball que ha començat a desenvolupar-se a escoles bressol municipals pot apuntar la tipologia de programes que cal desenvolupar per incorporar les arts (en plural i de manera multidisciplinària) en l'aprenentatge dels infants en la franja 0-3 anys.

Objectius

- Objectiu 1** Reorientar l'aprenentatge efectiu de llenguatges artístics en línia amb les noves metodologies pedagògiques.
- Objectiu 2** Aprofitar l'oportunitat de desenvolupament i creixement emocional a partir de la participació en processos artístics i el desenvolupament de competències transversals i relacionals.
- Objectiu 3** Construir i formar la mirada i el criteri estètic a partir del bagatge que aporta l'experimentació i pràctica.

Accions

Acció 6

[ESTRATÈGICA]

Preveure progressivament tant l'ampliació d'una hora lectiva (col·loquialment es podria considerar com una sisena hora de les arts) com la incorporació en el claustre de professionals de perfil artístic que no sigui necessàriament professorat especialista

Per garantir la universalització d'aquests ensenyaments, i dotar-los d'una presència sòlida en el projecte educatiu del centre, una part important de l'oferta s'haurà de fer dins l'horari lectiu.

El marc de referència d'aquesta proposta encaixa perfectament amb l'escola a temps complet, que articula temps educatiu escolar, de lleure educatiu en el transcurs de la jornada a l'escola i, fins i tot, en contextos de precarietat social i econòmica, preveu oferta per al temps de vacances.

I pel que fa a la incorporació de perfils no docents als claustres, coincideix amb el model que s'està treballant des del Consorci d'Educació de Barcelona, que transita de l'equip docent a l'equip educatiu, i incorpora tots els agents involucrats en l'educació dels infants i adolescents.

Acció 7

[CREIXEMENT]

Vincular l'acció de suport dels equipaments d'ensenyaments artístics i dels centres i agents culturals de proximitat amb els centres educatius del seu districte

Cal consolidar processos ja existents o definir-ne de nous que promoguin l'acompanyament i suport a l'equip docent per part de centres d'ensenyaments artístics propers.

En el cas de les escoles municipals de música, per exemple, cal estendre els seminaris de professors de música de les escoles (i en el marc dels projectes formatius de zona dels diferents centres de recursos pedagògics) conduïts pel professorat de l'Escola Municipal de Música i cal ampliar-ne programes que vagin en aquesta direcció.

Aquests vincles s'haurien de desenvolupar a partir de determinats paràmetres, com ara el compliment d'uns estàndards de qualitat, i la possibilitat d'adequar-se al currículum educatiu; així com la idea d'apoderament del professorat. També cal fer presents aquests agents externs i la seva funció a l'aula dins dels claustres i espais de coordinació docent de les escoles i instituts.

Serà necessari acompanyar aquests programes d'un pla d'inversions per a l'adequació dels espais i les sales on es desenvoluparien les activitats, així com d'adquisició de material i equips.

Acció 8

[CREIXEMENT]

Consolidar i estendre programes d'activitat i pràctica artística a l'aula en entorns amb determinades característiques socials i territorials i amb l'objectiu de reequilibrar la situació de desigualtat existent

Amb l'objectiu de reequilibrar la situació de desigualtat existent en l'accés i pràctica a propostes de formació artística, programes com ara Educarts i MUS-E, als districtes de Nou Barris i Ciutat Vella, permeten la intervenció intensiva als centres educatius amb determinats contextos i necessitats.

Acció 9

[CREIXEMENT]

Ampliar, i en alguns casos reorientar, els programes de capacitació, formació i sensibilització del professorat

Una de les claus per a la promoció de la pràctica artística a l'aula és la formació continuada dels i les docents i la seva implicació en aplicar noves pedagogies de pràctica i ensenyaments artístics en el context curricular. Per aquest motiu és imprescindible definir un pla de formació i definir un sistema d'acompanyament al professorat (en molts casos amb la participació d'especialistes o talleristes externs).

En aquest pla de formació també s'inclouria l'ampliació del ventall de propostes formatives referides a l'aplicació dels llenguatges artístics a l'aula adreçades a docents a les escoles d'estiu.

La sensibilització en la formació del criteri estètic (sobretot en el cas dels i les docents) és una altra de les línies que cal desenvolupar a través de programes formatius i de capacitació per tal d'enfortir el rol de prescriptors i de suport a l'educació de la mirada i la sensibilitat.

Finalment, és important fomentar les estades i pràctiques d'alumnes d'estudis d'ensenyaments artístics superiors a centres educatius. És una manera de formar des de la pràctica futurs docents especialistes i de desplegar i contrastar noves línies pedagògiques potenciades als centres d'ensenyaments superiors.

EIX 2

ENTORNS EDUCADORS NO FORMALS I INFORMALS

Aquest eix aborda la relació entre cultura i educació fora del marc reglat i n'identifica dues grans línies estratègiques:

- **Línia 1 • Subapartats D, E i F**

Programes de pràctica i ensenyaments artístics:

- a) Sistemes d'ajuts i acompanyaments.
- b) Desenvolupament de programes d'activitats extraescolars. Aquestes són propostes de sensibilització i iniciacions a la pràctica artística no formal des dels centres educatius.
- c) La promoció, l'ensenyament, la pràctica i l'expressió artística en l'àmbit del lleure.

- **Línia 2 • Subapartat G**

Educació artística al llarg de la vida.

- **Línia 3 • Subapartat H**

La dimensió educadora dels processos culturals comunitaris.

És imprescindible reafirmar que l'educació i la formació en l'ensenyament i la **pràctica artística** de la ciutadania **han de contribuir de manera molt significativa a garantir la participació en la vida cultural de la ciutat.**

El barri és l'espai fonamental d'intervenció, tot i que no ha d'estar completament desvinculat de l'escala (i el context) de ciutat. De fet, el concepte de ciutat educadora afavoreix la dimensió comunitària i de proximitat. En aquest tipus d'intervenció, els equipaments, els recursos i els agents presents en els diferents territoris han de relacionar-se i compartir objectius.

Un àmbit d'intervenció clau és el de la família. En la promoció de la pràctica artística i el desenvolupament de projectes culturals i educatius fora del context escolar, la família ha de ser objecte, però també subjecte, dels programes culturals i educatius. L'entorn familiar és espai de transmissió de capital cultural i s'ha de considerar com a clau de les polítiques d'educació artística i cultural.

L'educació o la formació en l'àmbit artístic també ha d'incloure la pràctica en **l'àmbit de la creació artística participativa i comunitària.** De fet, és important reconèixer la diversitat de pràctiques culturals presents en un territori i valorar-ne les capacitats personals i comunitàries que es poden expressar. És necessari desenvolupar propostes sota criteris d'equitat, i abordant necessitats específiques de les persones i les comunitats i tenint en compte possibles factors que estiguin generant desigualtat en el dret a participar en la vida cultural de la ciutat.

Finalment, les iniciatives que vinculen cultura i educació han d'incorporar una visió crítica de la recepció de les expressions artístiques. És a dir, contribuir a identificar com i per què la societat ha valorat i valora una obra artística o una pràctica cultural determinada.

El foment de la pràctica i formació en els llenguatges artístics més enllà de l'educació reglada obligatòria pot tenir lloc, no exclusivament però sí habitualment, en dos espais diferenciats: als centres educatius però fora de l'horari lectiu o bé en l'àmbit del lleure i fora del centre educatiu.

En qualsevol cas, és important, en primer lloc, trobar fórmules per superar algunes de les barreres més evidents per a l'accés d'aquestes activitats, ja sigui en el pla extraescolar o de lleure.

Per aquest motiu, la proposta de desplegar un sistema d'ajuts i d'acompanyaments que pugui aplicar-se en un o altre àmbit és el punt de partida per fomentar l'accessibilitat i la inclusió.

Objectius

- Objectiu 1** Facilitar l'accés i la participació artística i cultural superant les barreres per motius econòmics i amb l'objectiu de reequilibrar la situació de desigualtats en l'accés que existeix actualment.
- Objectiu 2** Omplir els buits o les intermitències que no permeten els itineraris de pràctica i aprenentatge artístics per part d'infants i adolescents independentment del seu context familiar i territorial.
- Objectiu 3** Oferir suport per a la professionalització dels joves que estiguin interessats.

Accions

Acció 10

[ESTRATÈGICA]

Desplegar un sistema d'ajuts i/o bonificacions a famílies per a l'accés a la pràctica i ensenyaments artístics més enllà de l'educació reglada obligatòria

A hores d'ara s'estan aplicant ajuts públics en forma de descomptes i bonificacions per dur a terme activitats a les escoles municipals de música i mitjançant el conveni de l'Institut de Cultura de Barcelona amb l'entitat Escoles de Música d'Iniciativa Privada Associades de Catalunya (EMIPAC) per a alumnes que fan activitats musicals a escoles privades autoritzades pel Departament d'Educació de la Generalitat a la ciutat de Barcelona. De la mateixa manera, també hi ha centres culturals que ofereixen, puntualment, ajuts i beques.

Cal dissenyar un sistema unificat d'ajuts a famílies (en funció de la seva renda i possibilitats econòmiques) per facilitar l'accés a activitats en l'àmbit extraescolar i de lleure de formació artística homologades (i avaluable). Com a conseqüència, també és necessari revisar i modificar els criteris de l'actual sistema de bonificacions als programes formatius desenvolupats a les escoles municipals de música.

Acció 11

[NOVA]

Establir un programa d'itineraris i acompanyaments

És imprescindible promoure la creació d'un sistema d'acompanyaments a famílies, infants i adolescents que superi la desconexió entre les pràctiques artístiques desenvolupades en els centres educatius (dins o fora de l'horari lectiu) i les que tenen lloc als espais d'ensenyaments artístics en l'àmbit del lleure.

De la mateixa manera, entre els aprenentatges de diferents nivells: iniciació, nivell mitjà, especialitzat i superior; cal establir itineraris que permetin el progrés dels infants i adolescents sense que la barrera econòmica o de l'entorn socioeducatiu de la família sigui un impediment per a la seva continuïtat.

Acció 12

[NOVA]

Programa de suports a itineraris professionalitzadors

Donar suport als itineraris professionalitzadors dels i les joves amb aptituds i interessos definits cap als ensenyaments superiors, mitjançant programes de suport com Prometeus. Aquests no es limiten només a la part econòmica sinó que també fan grups d'ajuda mútua entre iguals, d'orientació, de connexió amb les xarxes pròpies de cada àmbit, etc.

47

Mesura
de govern
i Pla
d'accions

**PROGRAMES DE SENSIBILITZACIÓ I INICIACIONS
A LA PRÀCTICA ARTÍSTICA NO REGLADA
DINS DELS CENTRES EDUCATIUS**

PROGRAMES DE PRÀCTICA I ENSENYAMENTS ARTÍSTICS

Aquest apartat fa referència als projectes que es desenvolupen en el context escolar no formal. Més que definir aquests projectes com a “no escolars”, parlem de projectes “no reglats”, perquè bona part de les seves accions es fan dins el centre escolar.

Per tant, és estratègicament necessari considerar el conjunt d'activitats que tenen lloc en l'àmbit extraescolar (però dins del recinte escolar) com un autèntic espai d'intermediació. És el que permet connectar la tasca de sensibilització i aprenentatge que té lloc dins de l'escola (i en l'àmbit reglat) amb tot el que passa fora de l'horari lectiu o fora del centre escolar.

La realitat a la ciutat de Barcelona fa palès com l'absència d'intervenció de les institucions administratives culturals i educatives en l'oferta d'aquesta tipologia d'activitats artístiques ha generat desigualtats importants en l'oferta que es fa entre uns centres i els altres.

Com a conseqüència, **l'oferta d'activitats extraescolars ha esdevingut un espai de reproducció de desigualtats socials:** en funció de la capacitat de les famílies d'un centre educatiu s'han desenvolupat programes de pràctica i introducció a determinades pràctiques artístiques, o no, en tant que les associacions de famílies d'alumnes (AFA), sobretot, són les gestores i organitzadores d'aquestes activitats.

En aquest sentit, és necessari el **reconeixement de les activitats extraescolars com a recursos educatius**, que poden completar els aprenentatges dels infants i joves, i que poden ajudar a compensar les desigualtats educatives dels infants d'entorns socials i familiars més desavantatjats respecte d'altres.

Des d'un punt de vista ideal, el disseny i la proposta d'aquestes activitats haurien d'incloure la implicació tant de l'equip docent del centre educatiu (per tal de donar continuïtat i coherència al projecte pedagògic del centre) com de les famílies (AFA) a fi d'assegurar la implicació de la comunitat educativa del centre. I, finalment, de l'entorn comunitari per tal d'incorporar la mirada dels agents socials, culturals i comunitaris d'un territori.

En el cas de primària, el tipus d'activitats han de ser un tast inicial de diferents disciplines que, sobretot, desperti la curiositat i la prova de diferents experiències artístiques. Han de ser una iniciació en llenguatges d'expressions artístiques que després es puguin desenvolupar de manera més exhaustiva fora del centre escolar.

Aquí també s'inclourien les propostes com ara la programació en període de vacances escolars que tinguin la pràctica i expressió artística com a eix central.

Objectius

- Objectiu 1** Revertir una situació de desequilibri en el nombre i la tipologia de les activitats en funció de la ubicació dels centres i el seu context territorial i social.
- Objectiu 2** Fomentar les relacions entre els agents socials i culturals d'un territori i la seva dinàmica comunitària.
- Objectiu 3** Enfortir les AFA com a agents actius en la promoció d'activitats artístiques extraescolars.

Accions

Acció 13

[NOVA]

Establiment dels criteris bàsics per a la programació d'activitats d'ensenyament i pràctica artística dins del centre educatiu però fora d'horari lectiu

La definició d'un projecte marc d'activitats de pràctica artística ha de preveure diferents nivells i característiques en funció de les edats i disciplines i segons uns determinats criteris. En primer lloc, cal plantejar un nivell 0 o espai obert i flexible de tast de jocs per a edats més inicials. En un segon nivell (i per a infants d'edats més avançades) caldria treballar a partir de la prova de diferents llenguatges i disciplines. Finalment, en el nivell més avançat, caldria plantejar més intensitat i aprofundiment sense desvirtuar l'aspecte lúdic que hauria de contenir l'activitat.

Una condició que haurien de reunir aquestes propostes seria la de la implicació, en la definició del programa d'activitats, per part de l'equip directiu del centre, les AFA i els agents públics i entitats socials i culturals de l'entorn més representatius.

Els i les participants en activitats que seguissin aquests criteris podrien optar als ajuts o les bonificacions que es poguessin establir a escala de ciutat.

Acció 14

[NOVA]

Programa de formació a entitats i agents culturals i socials del territori per a la realització d'activitats extraescolars i suport i acompanyament a les AFA (associació de famílies d'alumnes)

Per assegurar la implicació d'entitats i agents de proximitat i que puguin desenvolupar la seva activitat amb unes condicions mínimes de qualitat, cal desplegar programes de capacitació per a aquests agents i entitats. Caldrà establir sistemes d'homologació i formació vetllant per la qualitat, la diversitat de les propostes i la correcta formació de talleristes i monitors i monitores.

I, en paral·lel, cal plantejar estratègies d'acompanyament a les AFA (sobretot en els casos en què siguin més fràgils) per poder assegurar la seva funció aglutinadora i cohesionadora de les famílies i promovent, també, la implicació d'aquestes en les activitats.

Acció 15

[NOVA]

Desplegament d'un programa municipal d'activitats extraescolars en els territoris amb més mancances i necessitats

Proposta de desplegament d'un programa municipal d'activitats extraescolars segons els criteris plantejats en l'Acció 13 d'aquest mateix apartat. Aquest programa anirà acompanyat d'una estratègia de suport, acompanyament i capacitatció de les AFA, i incorporaria, preferentment, entitats i professionals del territori.

Aquest programa preveu una intervenció específica en els territoris amb més mancances o dificultats.

Acció 16

[CREIXEMENT]

Ampliar programes de connexions entre els centres educatius i els agents culturals de l'entorn a fi d'establir itineraris i connexions entre el dins i fora escola i contribuir a un lleure de qualitat

Consolidar i ampliar programes que poden ser referents en la vinculació de comunitat educativa i entitats i equipaments culturals de l'entorn.

**F LA PROMOCIÓ DE L'ENSENYAMENT
I LES PRÀCTIQUES ARTÍSTIQUES EN EL LLEURE**
PROGRAMES DE PRÀCTICA I ENSENYAMENTS ARTÍSTICS

El conjunt de drets culturals relacionats amb el dret genèric a participar en la vida cultural es vincula intensament amb el dret a la formació artística i l'educació cultural. Per això, els equipaments i les entitats orientats especialment a la formació artística en l'àmbit "fora escola", en qualsevol dels llenguatges i les expressions artístiques (música, teatre, dansa, arts visuals i audiovisuals, etcètera), tenen una rellevància especial. Cal tenir en compte, a més, que són l'autèntica baula entre la formació més bàsica i inicial i la més especialitzada i promotora de l'excel·lència.

Una de les principals virtuts en el cas de la ciutat de Barcelona és la nombrosa i diversa presència d'agents i propostes en aquest àmbit. Però, malauradament, aquest nombrós conjunt d'agents (sobretot de naturalesa privada o associativa) està concentrat en determinats territoris de la ciutat, mentre que **d'altres barris queden desproveïts o amb una presència molt poc significativa de propostes** i oferta de pràctiques i ensenyaments artístics. Una de les línies de treball prioritàries serà tendir cap a més reequilibri i distribució territorials.

Cal reconèixer que les pedagogies en l'educació cultural i artística són múltiples. Els models que es preveuen en aquest tipus d'intervenció són diversos i la seva idoneïtat depèn de les característiques del territori i la seva comunitat. En qualsevol cas, aquestes pedagogies han de compartir el respecte pels coneixements i els sabers diversos i multidisciplinaris, posant l'èmfasi en el protagonisme de les persones en el procés d'aprenentatge i el treball artístic col·lectiu i cooperatiu.

Cal tenir en compte, però, que hi ha una disciplina artística que ha de tenir una consideració especial tenint en compte el nombre d'agents i volum de participants respecte a la resta: la música. És en l'ensenyament musical des d'on l'Ajuntament de Barcelona ha actuat més directament amb el desplegament d'escoles municipals de música en cinc dels deu districtes de la ciutat, amb perspectives clares de creixement a la resta de districtes durant els anys vinents.

També, el cas de la música és l'únic en què hi ha una regulació per part del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. És on es fa més necessari trobar unes complicitats i uns criteris d'actuació comuns entre la iniciativa privada (que és diversa i nombrosa) i la pública, que no pot atendre una part important de la població amb una situació de més mancances i dèficits en aquest àmbit.

Alhora, cal tenir en compte el desenvolupament, en els darrers anys, de **projectes de pràctica i formació musical de caràcter comunitari** amb la voluntat de superar situacions d'exclusió social i que tenen unes importants funcions socioeducatives.

Objectius

- Objectiu 1** El reequilibri a partir de les desigualtats per motius de la composició socioeconòmica dels diferents territoris de la ciutat.
- Objectiu 2** L'aprenentatge dels llenguatges artístics i de com expressar-los a través de la seva pràctica i del seu gaudi, individualment i en grup.
- Objectiu 3** La participació en projectes que promouen la participació i cohesió social en un territori, contribuint a l'apoderament dels i les participants.

Accions

Acció 17

[ESTRATÈGICA]

Disseny i implantació d'un programa municipal d'ensenyaments artístics posant l'èmfasi i la prioritat en els territoris amb més mancances i dificultats

Amb la voluntat de reequilibrar l'actual situació de desigualtat quant a l'oferta i propostes d'ensenyaments artístics a la ciutat, es desplegarà un programa municipal d'ensenyaments artístics. En la definició i valoració d'aquest programa s'implicarà els centres d'ensenyaments superiors artístics de la ciutat per tal d'estar amatents a noves línies d'innovació pedagògica en l'àmbit artístic. I, també, amb l'objectiu implícit de generar relació i connexió entre els espais de formació bàsica i inicial i els més especialitzats.

Aquest programa contindrà una proposta pedagògica estructurada de manera diferenciada segons les edats i les diferents disciplines artístiques que hi tindran cabuda (arts escèniques, musicals, audiovisuals i arts visuals, preferentment). Serà prioritari que estigui adreçada tant a infants i adolescents com també a famílies i persones adultes.

Per a la seva planificació i desplegament conjuntament amb els districtes de la ciutat implicats, es tindran en compte els equipaments culturals i educatius de proximitat ja existents. En alguns casos caldrà adequar i habilitar els espais d'aquests equipaments per a l'acollida d'aquestes propostes.

En la gestió d'aquest programa s'establiran espais de coordinació a nivell territorial i comunitari amb els diferents agents culturals i educatius més propers.

Per acabar, s'han de promoure estratègies i sistemes de comunicació efectius de les activitats que s'ofereixin en un territori, en funció de les edats dels participants a les quals van adreçades i la tipologia de les propostes.

Acció 18

[NOVA]

Línia de suport específica a projectes desplegats per altres entitats i agents

D'acord amb uns supòsits i homologació de caràcter pedagògic, artístic i comunitari, s'establirà una línia de suport per a les propostes que no siguin d'iniciativa municipal i que es vulguin desplegar a territoris i contextos amb més mancances i dificultats.

Acció 19

[CREIXEMENT]

Ampliació de la xarxa d'escoles municipals de música i incorporació de nous itineraris formatius

Des de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) s'avança en l'ampliació i la consolidació de la xarxa d'escoles municipals de música amb dues actuacions rellevants: la posada en marxa de dos equipaments nous als districtes de Sants-Montjuïc i de Sant Martí, i el trasllat, dins del recinte Fabra i Coats, de la seu de l'Escola Municipal de Música de Sant Andreu - Mestre Pich Santasusana, actualment ubicada a l'edifici Josep Pallach.

Així mateix, s'està treballant, d'una banda, en la diversificació dels itineraris formatius, l'aprenentatge basat en la interdisciplinarietat de llenguatges i la proposta d'activitats per a l'aprenentatge al llarg de la vida. I, de l'altra, en la consolidació del treball de caràcter comunitari, a partir de la col·laboració en propostes artístiques, culturals i educatives que es puguin desenvolupar amb la resta d'agents i equipaments educatius i culturals del territori.

Està previst l'aprovació d'un nou decret, per part de la Generalitat de Catalunya, que condicionarà el catàleg de serveis i els àmbits d'actuació d'aquests equipaments.

Molt sovint, en intentar plantejar com promoure la vinculació entre cultura i educació, es fa referència a les accions adreçades a infants i adolescents. I, encara és més habitual, subscriure l'educació a allò que té lloc dins d'uns equipaments identificats com a educatius, sense considerar que el conjunt de la ciutat i els agents que la integren tenen, també, una funció educadora.

En aquest sentit, cal treballar a partir del que apunten les previsions quant a les tendències sociodemogràfiques i d'estructura poblacional en una ciutat com Barcelona per a les properes dècades. L'increment de l'esperança de vida i del gruix de població d'entre 40 i 60 anys o més amb un nivell d'estudis cada cop més elevat obliga a repensar com promoure l'educació artística i cultural al llarg de la vida per a tot tipus de ciutadans, independentment del seu bagatge social, cultural i econòmic.

Es tracta de pensar aquesta mena d'intervenció com una resposta a inquietuds, curiositats, vehiculacions d'expressions i capacitat creadora que tota la ciutadania sent i hi té dret.

Habitualment, aquest tipus d'activitats educadores es caracteritzen pels següents elements:

- a) D'una banda, una voluntat d'**ampliació de coneixements** i de prova o tast d'expressions o pràctiques artístiques.
- b) De l'altra, es dona un component de **socialització**, d'espai de trobada i de reforç de relacions socials i personals.
- c) Finalment, hi ha les propostes que combinen **pràctica i acció**. És a dir, les activitats en diferents àmbits i disciplines que suposen aprendre, practicar i crear amb una necessitat de concreció i mostra final. Un exemple en són els processos de creació artística, participativa i comunitària.

Per tant, cal reforçar i ampliar els programes desenvolupats en aquesta direcció promogudes des de les escoles de música, les escoles d'adults, els centres cívics, els casals de barri, les biblioteques i la resta de centres socials i culturals de proximitat. Però també cal incorporar en aquesta estratègia de reforç els programes impulsats des de les aules i els programes de formació continuada vinculats a les universitats, centres d'ensenyaments artístics superiors i un nombre, cada cop més elevat, de programes educatius de museus i altres centres culturals de referència a nivell de ciutat.

Tots han d'oferir un ventall ampli de propostes adreçades a complementar coneixements, fomentar la practica i expressions, i l'adquisició de noves competències. Des d'una perspectiva emancipadora i de desenvolupament personal.

Objectius

- Objectiu 1** Promoure propostes de pràctica, coneixement i creació que fomentin la participació de ciutadans i ciutadanes de diferents edats i bagatges educatius.
- Objectiu 2** Identificar i coordinar els programes de formació i pràctica artística adreçada a adults que s'estan desenvolupant als diferents territoris de la ciutat i, sobretot, aquells que reconeixin les capacitats i el potencial de totes les persones i comunitats

Accions

Acció 20

[CREIXEMENT]

Ampliar la coordinació entre les ofertes formatives dels agents culturals i educatius presents en un territori

En primer lloc, cal reconèixer i reforçar l'àmplia oferta formativa artística i cultural de la xarxa de centres cívics i també de les biblioteques i altres equipaments de proximitat (casals de barri, ateneus, etc.). Aquest és un dels actius que cal tenir en compte per assegurar la formació continuada no professionalitzadora.

Però, a banda d'aquest reconeixement i consolidació, cal coordinar aquesta xarxa d'equipaments culturals de proximitat amb la resta d'agents educadors de persones adultes presents en un territori (escoles d'adults, centres de normalització lingüística, etc.).

Finalment, una manera de visibilitzar aquesta coordinació i complementaritat serà amb unes estratègies especials de comunicació d'aquesta oferta àmplia i diversa present a cada territori.

Acció 21

[CREIXEMENT]

Ampliar l'oferta dels centres d'ensenyaments artístics superiors, les universitats i els grans equipaments culturals de la ciutat adreçada a públic adult

En parlar dels centres d'ensenyaments artístics superiors i de grau mitjà, i del sistema universitari de la ciutat, caldria desenvolupar dues línies de treball. D'una banda, el foment i l'ampliació dels programes formatius adreçats a les persones adultes, gent gran i famílies (per exemple, els programes d'extensió universitària i de formació al llarg de la vida).

I, de l'altra, la necessitat de connectar i transferir la recerca i la producció de nou coneixement per part d'universitats, centres de recerca i equipaments culturals de referència de la ciutat a les xarxes d'equipaments culturals i educatius de proximitat. L'objectiu és el d'enriquir la seva oferta i plantejar noves tendències i línies de divulgació.

Aquesta dimensió la desenvolupen, entre d'altres, **entitats i col·lectius de l'àmbit comunitari i popular**. Cada cop hi ha més reconeixement de la tasca que, històricament, han dut a terme entitats, grups informals i projectes de cultura popular com a agents educadors. Tant per la seva voluntat de ser expressió i transmissió de tradicions vives i dinàmiques com pel seu caràcter participatiu i integrador, així com per promoure la pràctica i la creació artística.

De la mateixa manera, projectes de creació comunitària que promouen la creació artística a partir de la participació ciutadana, i programes de desenvolupament comunitari que tenen l'art i la cultura com a autèntiques eines d'intervenció social, també contenen una important dimensió educadora, basada en molts casos en la mediació i les pedagogies diverses i crítiques.

Des de la perspectiva comunitària s'entén l'educació més enllà de la mera transmissió unidireccional de coneixements o l'adquisició de determinades habilitats. S'aposta per un tipus d'aprenentatge actiu i cooperatiu. Les persones i les comunitats són protagonistes del procés educador, que fomenta l'autogestió. El procés d'aprenentatge incorpora els seus sabers i valors.

En aquesta dimensió educadora d'aquestes entitats i col·lectius, aprendre inclou practicar, contextualitzar i interpretar l'art. Es deixa de banda la figura de l'artista o el professional expert que acumula i traspasa el coneixement i la creativitat. En aquest tipus de pedagogies, el treball acostuma a ser col·lectiu, intergeneracional i transdisciplinari. Es desenvolupa en contextos sovint informals i on es dilueixen els rols de creador, expert, aprenent i participant.

Per això, en aquests casos, la mediació és clau, ja que fa servir l'intercanvi i l'experiència artística com a part central del procés d'aprenentatge, tot superant la dicotomia que oposa l'artista i la persona educadora. La mediació és educació que busca desenvolupar noves maneres de relacionar-se entre les persones, des de la diversitat i l'horitzontalitat. L'art és un vehicle per a l'aprenentatge, que inclou la generació de coneixement, l'expressió i la pràctica que vincula estètica i ètica.

Objectius

- Objectiu 1** Promoure iniciatives que continguin aprenentatge i participació en la creació artística i cultural, promovent la participació de tots els segments de població i afavorint els espais d'educació inclusiva intergeneracional.
- Objectiu 2** Garantir la participació en la vida cultural de la comunitat i l'entorn social més proper.

Acció 22

[ESTRATÈGICA]

Reconèixer i promoure les iniciatives culturals populars i comunitàries basades en la vivència i experiència significativa i donar-hi suport

La participació en processos de creació i pràctica artística comunitària que poden incloure agents mediadors i artistes són una forma de capacitació i apoderament personal, a partir de viure una experiència significativa i col·lectiva. El caràcter intergeneracional i col·laboratiu d'aquestes iniciatives basades en l'aprendre fent, les converteixen en espais de gran valor per a l'educació.

Una altra línia per desenvolupar seria la de l'acompanyament a iniciatives de pràctica i creació artística aficionada. L'elevat nombre de grups i col·lectius artístics aficionats (en l'àmbit de les arts escèniques, musicals o de cultura popular) a la ciutat constitueix un espai fonamental d'educació al llarg de la vida.

Acció 23

[CREIXEMENT]

La mediació i la perspectiva comunitària als instituts

Cal promoure la connexió i vinculació dels adolescents amb el conjunt d'equipaments culturals més propers (tal com s'han començat a desenvolupar de manera incipient en alguns districtes de la ciutat). A més a més, es podria treballar per reorientar o ampliar les funcions de dinamització comunitària d'alguns dels programes d'orientació juvenil que es desenvolupen als instituts.

En la mateixa línia, es desenvoluparan propostes que promoguin estades d'alumnes de secundària en projectes de desenvolupament cultural comunitari.

També s'intentarà aplicar la perspectiva de desenvolupament cultural comunitari en els projectes artístics que es portin a terme als equipaments educatius.

Acció 24

[NOVA]

Reconeixement del valor de la implicació dels centres educatius en la dinàmica comunitària del seu entorn

Cal buscar fórmules de reconeixement de la dedicació dels equips docents fora de l'horari lectiu en propostes de caràcter comunitari i de proximitat. I com aquesta implicació és important dins del projecte educatiu de l'escola o institut. D'aquesta manera, l'escola ajuda a vincular i cohesionar la comunitat educativa amb la resta de comunitats existents en l'entorn territorial més immediat.

EIX 3

DIMENSIÓ EDUCADORA
DELS CENTRES CULTURALS
I LES FUNCIONS DELS CENTRES
D'ENSENYAMENTS ARTÍSTICS
SUPERIORS

En parlar d'equipaments culturals es diferencien tres grans tipologies. D'una banda, els **museus** o els **centres** que contenen un fons o una col·lecció o que són divulgadors d'una determinada temàtica. D'altra banda, les **fàbriques de creació** (que es centren en el suport a creadores i creadors i el desenvolupament de processos), i els centres culturals amb una programació cultural i artística específica. Finalment, els equipaments culturals de proximitat i, molt especialment, les **biblioteques** i els **centres cívics**.

La necessitat àmpliament compartida és que la dimensió educativa ha de tenir més protagonisme en els programes dels centres culturals. Aquest plantejament és vàlid, almenys, en dos sentits: d'una banda, de com es relacionen aquests equipaments amb els centres educatius. De l'altra, per com els equipaments culturals es relacionen amb el públic en general, no només a partir de l'exposició o d'una col·lecció o un programa de concerts o espectacles, sinó també a partir del seu projecte educatiu.

En el primer cas, en com relacionar-se amb els centres educatius, caldria tenir present que cal començar a codissenyar els programes que s'han de fer. **No es tracta de fer només projectes per als centres educatius, sinó amb els mateixos agents educatius.** Per tant, és fonamental propiciar les relacions entre el sistema educatiu i els centres culturals, generant un entorn de treball col·laboratiu que fomenti projectes concrets de cocreació i cooperació.

La tipologia de projectes que es desenvolupin en la interacció entre tots dos (agents educatius i culturals) ha de mantenir les premisses següents:

- Programes educatius basats en l'experiència, la recerca i la singularitat del coneixement que es produeix en relació amb el patrimoni i l'art.
- Atenció particular a la demanda, des de l'àmbit educatiu, perquè s'aportin recursos i eines als i les docents per treballar amb les institucions culturals.
- Trencar amb la proporció majoritària de l'oferta d'activitats culturals puntuals i reequilibrar-la amb el desenvolupament de processos amb més intensitat i en relacions amb continuïtat entre equipaments culturals i agents educatius.

Objectius

- Objectiu 1 Plantejar programes educatius basats en experiència, recerca i participació activa.
- Objectiu 2 Avançar en el reconeixement institucional i professional dels serveis i dels equips educatius dels equipaments culturals.
- Objectiu 3 Visibilització i reconeixement mutu de la funció educadora dels centres culturals i de la dimensió cultural dels centres educatius.

Accions

Acció 25

[ESTRATÈGICA]

Transformació dels models i equips dels serveis i programes educatius dels centres culturals i fomentar-ne la centralitat i reconeixement

És important, sobretot en els casos dels centres museístics però també seria aplicable a la resta de centres culturals, establir uns indicadors de referència, sobre la dotació de què hauria de disposar un servei educatiu respecte a la resta de serveis del museu o centre cultural.

També en parlar de centralitat cal destacar que seria desitjable que es donés una implicació més elevada dels serveis educatius en la definició del programa cultural general dels museus i centres culturals. I en sentit contrari, i com a estratègia de sensibilització, que la resta de dependències i serveis del centre cultural o museístic participés activament en el desplegament dels programes educatius.

Finalment, en alguns casos, caldrà reorientar i supervisar alguns dels procediments de contractació dels serveis educatius per assegurar l'estabilitat i continuïtat dels equips que porten a terme els programes educatius a molts dels equipaments.

Acció 26

[CREIXEMENT]

Consolidar el CIP (Consell d'Innovació Pedagògica) com a catalitzador principal de les propostes d'activitats

El Consell d'Innovació Pedagògica (CIP), impulsat per l'Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona, va néixer amb l'objectiu d'impulsar la coordinació entre les institucions que oferien activitats educatives a les escoles de la ciutat. Actualment el CIP aplega 180 entitats que ofereixen 5.305 activitats educatives.

Una part important dels programes i activitats proposats des dels equipaments culturals cap als centres educatius s'ha d'ampliar i vehicular des d'aquest espai de connexió.

Acció 27

[ESTRATÈGICA]

Presència de referents de la pedagogia en els patronats de les institucions culturals emblemàtiques de la ciutat

La seva veu de prestigi en els consells directius d'aquestes institucions hauria de reforçar les propostes educatives d'aquestes, que actualment, tal com s'ha vist en la diagnosi, sovint queden en un segon terme.

Acció 28

[NOVA]

Potenciar programes estables que connectin els centres culturals amb els centres educatius propers

Igualment, en el cas dels centres culturals de proximitat, poden donar suport i col·laboració en la producció i el desplegament de programes culturals i artístics, i presentacions, que es desenvolupin als centres educatius propers.

Cal promoure la formació i capacitació progressiva dels i les professionals (dels grans centres culturals i museístics) en formes de treball cada cop més transversals i de dinamització comunitària.

De fet, una de les línies que cal fomentar tal com s'ha començat a experimentar de manera incipient en alguns centres culturals seria la de promoure sistemes de definició de programes culturals d'aquests equipaments oberts a la participació dels agents educatius i entitats dels territoris més propers.

D'aquesta manera, cal incorporar en els contractes programa dels centres culturals i en els projectes a desenvolupar pels equipaments de proximitat propostes culturals i educatives a realitzar amb el conjunt d'agents educatius del seu entorn.

A Barcelona s'ubiquen un bon nombre dels centres d'ensenyaments superiors artístics de Catalunya. A l'hora de plantejar-se possibles propostes per desenvolupar en el marc del desplegament de la mesura de govern "Cap a una política pública de cultura i educació", es pot fer a partir de tres grans funcions o línies de treball.

En primer lloc, la que tindria a veure amb la **formació en pedagogia i mediació**. Els centres d'ensenyaments superiors d'art tenen un rol fonamental en aquest camp, i el paper que puguin desenvolupar serà clau per a la formació de futurs professionals que facin possible moltes de les transformacions previstes en aquest Pla d'accions.

Una segona línia és la que tindria a veure amb la **connexió** amb els estadis inicials i de grau mig de formació artística. I això, sobretot, comporta una millor i més profunda coordinació entre els diferents agents de formació artística de la ciutat.

Un tercer **rol és el formatiu no professionalitzador** que poden desenvolupar amb un projecte d'activitats adreçades a infants, adolescents i adults del seu entorn territorial.

Finalment, i en quart lloc, també cal tenir en compte el paper dels ensenyaments superiors en l'àmbit de la **recerca i avaluació** al voltant de les pedagogies de les arts i la mediació.

Objectius

- Objectiu 1** Promoure la formació en pedagogia i mediació als centres d'ensenyaments superiors artístics, sobretot a les escoles de disciplines on aquestes pedagogies estan menys desenvolupades.
- Objectiu 2** Aprofundir en la coordinació amb els nivells d'iniciació i de grau mitjà de la resta d'ensenyaments artístics de la ciutat per donar continuïtat als itineraris formatius i evolució de l'aprenentatge d'infants i adolescents.
- Objectiu 3** Ampliar els programes adreçats a públic adult i a infants i adolescents en l'àmbit del lleure que es puguin oferir des d'aquests centres d'ensenyaments superiors.

Accions

Acció 29

[NOVA]

Explorar nous sistemes d'homologació i capacitació per donar resposta a la creixent demanda de perfils de formadors artístics en els ensenyaments inicials i superiors

La posada en marxa de nous projectes de batxillerats artístics a instituts de la ciutat, així com el creixent nombre de projectes vinculats a les arts als centres educatius, requereixen nous perfils docents.

De la mateixa manera, la necessitat de promoure l'aprenentatge i la creació en equip i col·laborativa fan necessaris perfils més híbrids i connectats amb la creació artística contemporània.

A partir d'aquestes premisses és necessari poder plantejar alternatives formatives i homologables des dels centres d'ensenyaments superiors per donar resposta a aquestes necessitats.

De fet, s'ha de reconèixer i promoure la capacitat d'oferir formació continuada per als pedagogs i pedagogues artístiques, tant dels centres d'ensenyaments obligatoris com de d'escoles de música i arts escèniques i visuals que han de tenir els centres d'ensenyaments superiors artístics de la ciutat.

Acció 30

[NOVA]

Generar nous espais de coordinació entre els centres d'ensenyaments superiors i els de nivell inicial i mitjà

Per afavorir l'itinerari formatiu en qualsevol àmbit i disciplina és necessària una millor coordinació entre els agents formatius i, sobretot, reconèixer la funció dels espais de formació de grau mitjà que poden ajudar a superar alguns dels buits existents entre la formació inicial i superior.

Acció 31

[CREIXEMENT]

Ampliar el programa de formació artística més enllà de la vessant professionalitzadora

Actuar com a centres d'ensenyaments artístics a un nivell inicial (per a infants o adolescents) o adreçats a la formació de persones adultes, sense una vocació professionalitzadora, pot ampliar la funció d'aquests centres com a referents en els territoris on estan ubicats de centres d'ensenyaments artístics a tots els nivells i per a totes les edats.

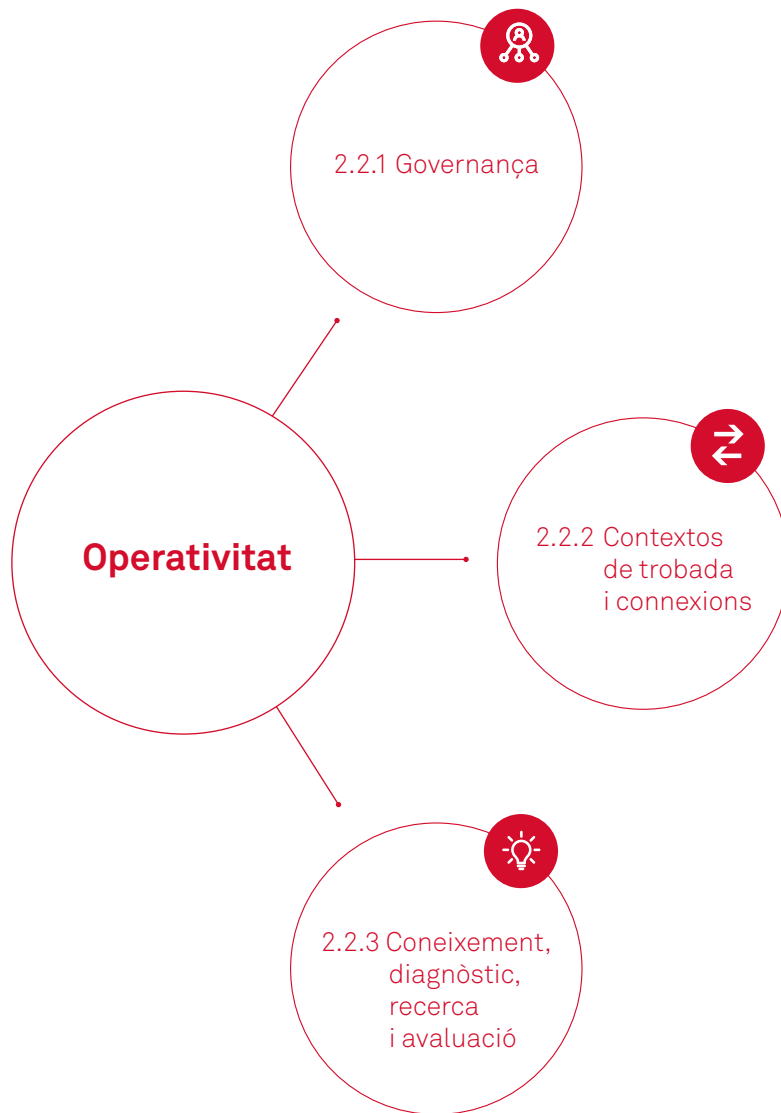
2.2

Pla d'accions 2019-2026

Apartat 2

Accions operatives i transversals

Aquest apartat recull les actuacions de caràcter general i transversal, que permetran el desplegament de les accions proposades a l'apartat 1.

2.2.1 Governança

En termes generals, es fa necessari un marc de referència que, de manera coordinada, permeti, en primer lloc, impulsar i desplegar el conjunt d'actuacions i polítiques públiques a fer en matèria d'educació i cultura, liderades o promogudes des de diferents institucions municipals i el Consorci d'Educació de Barcelona. I, en segon lloc, establir una mirada global o compartida dels diferents actors (públics, privats, de l'àmbit comunitari) que participen en aquest terreny, més enllà de l'administració local. En definitiva, ha de permetre sumar esforços i recursos i donar coherència a les accions que es portin a terme.

L'èxit del desplegament de les accions que s'han definit en l'apartat 1 dependrà de la capacitat de participació activa de la ciutadania i els agents socials, culturals i educatius d'un territori en la detecció de necessitats, la presa de decisions i el desplegament de les accions.

Accions

Acció 32

[ESTRATÈGICA]

Òrgan de coordinació interadministrativa

Constituir un òrgan de coordinació i gestió interadministrativa que inclogui els actors impulsors de la mesura (els instituts municipals de cultura i educació de Barcelona) i el Consorci d'Educació.

Acció 33

[NOVA]

Comissió de seguiment del desplegament del Pla

Aquesta comissió serà l'encarregada del seguiment i la supervisió del desplegament del Pla d'accions. Seria un espai integrat per representants municipals (sectorials i territorials), tècnics i tècniques de les institucions públiques membres de centres culturals i equipaments educatius, i altres agents culturals i educatius de la ciutat.

Acció 34

[ESTRATÈGICA]

Fabra i Coats com a espai de referència i laboratori

El recinte de Fabra i Coats ha de ser la seu on formalitzar el treball conjunt entre els diferents departaments municipals implicats en el lideratge, el desenvolupament i l'avaluació d'aquestes polítiques educatives i culturals. Aquest nucli urbà, on actualment ja conviuen equipaments i entitats culturals i educatives diverses, ha de convertir-se en un espai de referència en l'àmbit de la ciutat per al desenvolupament de polítiques i programes que vinculin educació i cultura. El recinte de Fabra i Coats ha de ser un punt de trobada de docents i creadors i un aparador de propostes desenvolupades a partir de projectes que vinculen cultura i educació.

[NOVA]**Espais de xarxa, coordinació i governança territorial**

Una de les principals consideracions de la mesura de govern ha estat la de poder establir des de la proximitat espais de connexió i relació entre el sistema cultural i educatiu, amb una vocació de dinamització comunitària.

Per tant, constituir, en el context de barri o districte, espais de coordinació i governança amb la presència de referents del sistema educatiu i cultural, dels agents culturals del territori. De fet, s'haurien de prioritzar espais de governança en els barris amb més mancances i dificultats.

De manera complementària, i amb una funció clau per al desplegament dels programes culturals i educatius als diferents districtes i barris de la ciutat, cal desplegar la figura del dinamitzador o dinamitzadora de cultura i educació (i, preferentment, en aquells amb més mancances i dificultats). Aquesta figura, que ja ha desenvolupat aquestes funcions en el marc del Pla de barris (2017-2019), també ho seria de mediació i acompanyament entre els agents implicats.

En aquest context, seria bo fomentar la presència d'agents culturals als espais de governança dels centres educatius i de docents i agents educatius en els espais de governança dels centres culturals.

[NOVA]**El Centre de Recursos Pedagògics de Sant Andreu com a Centre de Recursos Artístics de Barcelona**

Des del Consorci d'Educació de Barcelona s'han reorganitzat les funcions d'alguns dels centres de recursos pedagògics perquè s'adeqüin a les noves necessitats educatives i s'especialitzin, de manera que esdevinguin referents en tres àmbits clau per a la millora de l'aprenentatge: les tecnologies del coneixement i l'alfabetització digital; l'humanisme i els valors de ciutadania; els llenguatges artístics i l'accés a la cultura.

En aquest cas, el Centre de Recursos Pedagògics (CRP) de Sant Andreu ha passat a ser l'òrgan de referència de l'ensenyament formal de la ciutat pel que fa a projectes i processos artístics i culturals que es desenvolupen a l'aula.

La seva ubicació dins el recinte de Fabra i Coats enforteix l'aposta estratègica de convertir aquest recinte en un referent per al desplegament de projectes i programes que vinculin cultura i educació.

[NOVA]**Establiment de criteris i processos d'homologació i valoració pedagògics i culturals**

Un dels elements imprescindibles per al desplegament de programes que vinculin cultura i educació i que fomentin la pràctica i els ensenyaments artístics és la definició d'uns criteris bàsics des d'un punt de vista pedagògic i artístic sobre els quals valorar i avaluar. Per a fer-ho, cal partir d'uns determinats criteris comuns, consensuats i compartits (des dels sistemes i àmbits culturals i educatius) de qualitat, inclusivitat, perspectiva comunitària i intergeneracional, així com de foment de la diversitat i interculturalitat.

Aquests criteris han de poder conjugar l'establiment d'uns elements comuns que puguin ser adaptats a situacions diverses i singulars en funció de cada projecte i territori.

2.2.2 Contextos de trobada i connexions

La diagnosi més àmpliament compartida és la que presenta la fractura existent entre el sistema cultural i educatiu. Per aquest motiu, és fonamental generar espais de trobada que propiciïn vincles i possibles relacions.

Acció 38

[ESTRATÈGICA]

Espai d'intercanvi i mostra de propostes

Es proposa configurar un espai anual (o bianual) de trobada i relació d'agents (culturals i educatius) i que també actui com a mostra d'experiències i de presentació de propostes educatives i culturals, tant en l'àmbit formal com en el no formal i informal.

Ha de ser un espai d'intercanvi i presentació de bones pràctiques i metodologies, germinador de propostes i visibilitzador del potencial i les oportunitats dels programes que vinculen cultura i educació.

Aquest espai s'ha de complementar amb un entorn virtual que permeti localitzar projectes i conèixer agents i línies de treball de manera habitual.

A través del Consell d'Innovació Pedagògica es podria impulsar un espai de trobada virtual d'intercanvi i un banc de bones pràctiques en aquest àmbit.

Acció 39

[NOVA]

Sistemes d'acompanyament de processos i d'establiment de vincles i relacions

En paral·lel als espais de trobada, cal desenvolupar un programa d'acompanyament dels diferents processos que vinculen entitats i programes culturals i educatius (adreçat tant a centres i institucions educatives com culturals).

En el cas de l'àmbit educatiu reglat, s'han d'identificar els centres de recursos pedagògics (CRP) existents a cada districte de la ciutat (i amb una funció preferent i de referència en el cas del de Sant Andreu, que també actuaria com a Centre de Recursos Artístics de Barcelona [CRAB]) com a espais d'acompanyament i orientació als centres educatius per al desenvolupament de propostes entre equipaments i agents culturals i centres educatius.

I dins d'aquest programa d'acompanyament també cal incloure un programa de mentories i assessoraments directes i personalitzats als equips docents, per als projectes que s'estiguin desenvolupant en la mateixa línia.

Acció 40

[NOVA]

Programes d'intercanvis i acollida entre professionals docents i professionals de l'àmbit cultural a centres educatius i culturals

També cal promoure un programa d'estades de gestors o agents culturals a centres educatius i de docents a centres culturals i museístics. Aquests programes tenen una doble vessant: la formativa per als i les participants i també la que propicia i genera relacions entre les institucions i els equipaments culturals i educatius.

Acció 41

[NOVA]

Programes d'intercanvis d'experiències a escala internacional

Vetllar perquè la connexió cultural a escala internacional arribi també al món educatiu. Ja sigui facilitant la presència de referents internacionals en l'àmbit de cultura i educació en els entorns escolar o mostrant bones pràctiques de la ciutat en esdeveniments de visibilització a escala internacional. També es poden promoure programes d'intercanvi i estades a d'altres països europeus d'alumnes d'ensenyaments artístics de la ciutat replicant sistemes similars als Erasmus.

Acció 42

[CREIXEMENT]

Visibilització del centre educatiu com a agent cultural i de l'equipament cultural com a agent educador

Una acció des de la qual es pot propiciar aquesta superació de la fractura entre el sistema cultural i el sistema educatiu és consolidant i fent visibles projectes estables entre centres culturals i centres educatius.

De la mateixa manera, incorporar les propostes culturals proposades i produïdes des dels centres educatius a les programacions culturals del seu barri o territori és una forma de reconèixer la funció i el paper cultural dels centres educatius.

I, a la inversa, comptar amb la col·laboració del centre o agent cultural proper per col·laborar en la producció o realització d'una proposta generada des del centre educatiu significa reconèixer la funció educadora de l'agent o equipament cultural.

Acció 43

[ESTRATÈGICA]

Programa d'adequació d'espais i sales d'actes de centres educatius

En alguns territoris i barris amb més mancances i necessitats quant a equipaments i recursos culturals disponibles, cal potenciar l'optimització d'espais que, tot i estar ubicats en centres educatius, poden també tenir una funció d'espai cultural en el seu entorn.

Cal continuar l'adequació de sales d'actes de centres educatius que puguin funcionar com a sales polivalents on desenvolupar programacions culturals promogudes, conjuntament, pel centre educatiu i els equipaments culturals propers (centres cívics, biblioteques, casals de barri).

Cal preveure i donar resposta a qüestions relatives a les responsabilitats i funcions respecte a l'ús d'aquests espais quan hi col·laboren conjuntament equipaments culturals i educatius, com ara: assegurances, manteniments dels equips i subministraments, entre d'altres.

2.2.3 Coneixement, diagnòstic, recerca i avaluació

Tal com s'esmenta a la mesura de govern "Cap a una política pública de cultura i educació", és necessari identificar, conèixer, estudiar i avaluar la informació sobre els agents i els projectes que s'estan desenvolupant a la ciutat. Aquesta informació és necessària per construir conjuntament (a partir de l'experiència dels diferents agents i entitats) el coneixement que permetrà avançar i innovar en nous programes que vinculin educació i cultura.

A la vegada, aquesta dinàmica ha de permetre desenvolupar nous programes, establir noves relacions, generar noves propostes i fer possible l'impuls de programes de recerca i innovació en l'àmbit de les relacions entre cultura i educació.

També cal treballar en l'avaluació tant de la implantació i eficàcia dels nous projectes com de l'impacte del conjunt d'aquesta nova política que s'està impulsant. S'han de fer diagnòstics previs de la situació de la qual es parteix, i fer el seguiment i l'avaluació de com les polítiques, les accions o els projectes permeten assolir els objectius plantejats.

El disseny, el desplegament i la valoració de les accions i els projectes definits en aquest pla d'acció s'ha d'estructurar basant-se en la identificació de necessitats i els actius de cada territori, la definició i l'execució de les propostes partint d'aquest diagnòstic i, finalment, l'avaluació en relació amb la situació de partida.

Es treballarà perquè l'avaluació es faci considerant, molt especialment, el diagnòstic inicial i les expectatives de transformació. Els indicadors de seguiment i avaluació s'han de consensuar amb els agents i, per tant, han de poder ser específics segons el territori i les activitats desenvolupades. Tanmateix, determinats indicadors i, en general, l'estratègia d'avaluació, hauran de ser transversals i compartits per facilitar una anàlisi de conjunt de la política en l'àmbit de ciutat.

[ESTRATÈGICA]**Creació de l'Observatori de projectes i programes de cultura i educació**

La creació d'un observatori permetria tenir un instrument de seguiment, estudi i recerca sobre els vincles entre cultura i educació. Per poder avançar en el coneixement cal prèviament una conceptualització i consens de criteris i conceptes sobre els quals establir la recerca i detecció dels projectes. També cal una atenció especial a identificar i reconèixer aquelles pràctiques culturals i educatives menys hegemòniques i visibles pel fet que es produeixen en espais informals o aliens a la lògica institucional.

Ha de ser un espai des del qual anticipar noves tendències i línies que s'estiguin desenvolupant en relació amb les pràctiques i els ensenyaments artístics i amb les relacions entre els àmbits cultural i educatiu. Igualment, caldria posar un especial èmfasi a visibilitzar i reconèixer les propostes dissenyades des de la cocreació i col·laboració conjunta des d'un inici entre agents educatius i culturals.

Aquest Observatori tindria tres funcions, especialment:

a) Elaboració d'un mapa territorialitzat dels projectes i de les oportunitats

Aquest mapa, en suport web o plataforma virtual i amb informació compartida, contindrà la ubicació dels programes i agents (segons tipologies) que actuen a la ciutat (dins del sistema reglat i formal, i el no reglat i informal) per poder localitzar mancances i oportunitats.

b) Reconeixement de bones pràctiques

La identificació dels agents i dels programes que s'hi desenvolupen ha de permetre visibilitzar i valorar les bones pràctiques i experiències que puguin servir de referència per promoure noves línies de suport. D'aquesta manera es poden generar noves metodologies i aportacions innovadores a aplicar a altres projectes que es puguin desplegar a la ciutat.

c) Monitoratge i seguiment dels programes

Fer un seguiment dels programes que s'estan portant a terme permetria recollir-ne el coneixement que hi ha darrere així com seguir-ne l'evolució i eficàcia.

Acció 45

[NOVA]
**Incubadora de nous projectes
de vinculació de cultura i educació**

Per ampliar les possibilitats i aplicacions de projectes que vinculen projectes i agents educatius i culturals es promouran programes de suport que promoguin la innovació i experimentació (quant a metodologies i processos i des del punt de vista tant cultural i artístic com pedagògic).

De la mateixa manera, també caldria desplegar un sistema d'ajuts i línies de suport que promoguéssin la investigació sobre com portar a terme l'adaptació d'expressions artístiques en l'àmbit curricular, així com la seva avaluació en el nou context d'avaluació per competències i capacitats.

També es poden incloure en aquest tipus de programes d'innovació les propostes de laboratori i suport a processos de cocreació de programes educatius i expositius (en el cas de centres culturals i museístics) amb la participació activa d'agents educatius, agitadors culturals i ciutadania a les estructures de funcionament dels serveis educatius d'aquests equipaments.

Acció 46

[ESTRATÈGICA]
**Generar un sistema d'avaluació de projectes i accions
que promoguin la relació de cultura i educació i el foment
de la pràctica i ensenyaments artístics**

Cal dissenyar, conjuntament entre institucions educatives i institucions culturals, un sistema unificat de recollida de dades i de definició d'indicadors que permeti avaluar bona part de les propostes i accions contingudes en aquest pla a partir dels objectius i la missió establerts a la mesura de govern "Cap a una política pública de cultura i educació".

Aquesta avaluació dels programes ha de basar-se en dades i permetre elaborar indicadors tant de caràcter quantitatiu com qualitatiu i d'impacte. En aquest sistema d'avaluació s'hi recollirà tant el procés dels projectes i com afecten els i les alumnes participants, o quina influència tenen pel que fa a transformació i innovació pedagògica dins dels centres educatius. Però també quina repercussió tenen respecte a les estructures internes i projectes culturals de l'agent cultural participant. I, finalment, quina repercussió tenen des d'un punt de vista de dinamització i impacte comunitari.

[CREIXEMENT]
Anàlisi dels recursos i l'oferta existents

Entre les accions més concretes i immediates que cal desenvolupar caldria portar a terme una anàlisi i valoració de l'oferta i les propostes actuals a dos grans nivells:

- Anàlisi de l'oferta i la participació en els programes proposats des dels centres culturals (de ciutat i de proximitat) adreçats als equipaments educatius.
- Anàlisi de l'oferta i la participació en les activitats culturals extraescolars als equipaments educatius de la ciutat.
- Anàlisi de l'oferta i la participació en la pràctica artística i ensenyaments artístics en l'àmbit del lleure.

[ESTRATÈGICA]
Impuls d'una enquesta de ciutat sobre participació i necessitats culturals

És necessari disposar de més informació sobre les pràctiques culturals i la seva diversitat per part de la ciutadania i en funció de la seva edat i bagatge cultural i socioeconòmic.

Per aquest motiu, és imprescindible portar a terme estudis i investigacions que aportin més coneixement sobre el valor social que se li atorga i les formes en què es reconeixen o no aquestes pràctiques des dels programes i les accions promogudes des de les institucions culturals i educatives.

Aquesta informació ha de servir per al diagnòstic sobre quines són les pràctiques i necessitats culturals dels territoris on es vulgui incidir, però també com a eina per als gestors en aquestes accions i també per a l'avaluació de la incidència d'aquestes.

2.3

Metodologia per a l'elaboració del Pla d'accions

Grup motor
del Pla d'accions:

- Institut
de Cultura
de Barcelona
- Institut Municipal
d'Educació
de Barcelona
- Consorci
d'Educació
de Barcelona

Entre octubre de 2018
i febrer de 2019

10 grups de treball
200 participants

Valoració
de la mesura:
4,9 sobre 5

Aquest Pla d'accions ha estat liderat per un grup de treball motor integrat per responsables tècniques i tècnics de l'Institut de Cultura de Barcelona, l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona i del Consorci d'Educació de Barcelona, complementat per l'investigador i professor especialitzat en polítiques públiques de la Universitat Autònoma de Barcelona Nicolás Barbieri, i el suport tècnic del gestor i consultor cultural i pedagog musical Nil Barutel.

S'han convocat **10 grups de treball** entre els mesos d'octubre del 2018 i febrer del 2019 en què hi han participat més de **200 persones** (representatives de diferents àrees administratives i departaments municipals, equipaments culturals i educatius i entitats i agents educatius i culturals). Les dinàmiques de funcionament i de dinamització de la participació d'aquests grups han estat puntuades amb una mitjana de 4,2 sobre 5 punts totals. Entre la major part de participants es va valorar la idoneïtat d'una política i pla d'accions de cultura i educació amb una puntuació de 4,9 sobre 5 punts totals.

Els 10 grups de treball i les dates en que han estat:

EIX 1. CONTEXTOS ESCOLARS I EDUCACIÓ FORMAL

- Interseccions i connexions entre sistema educatiu i sistema cultural. (24/10/2018)
- Articulacions i vertebracions de projectes educatius singulars. (7/11/2018)
- Llenguatges i disciplines: potenciació de la pràctica artística i cultural a l'aula a partir de l'estructura curricular actual. (21/11/2018)

EIX 2. ENTORNS EDUCADORS NO FORMALS O INFORMALS

- Sensibilitzacions i iniciacions a la pràctica artística no formal: desenvolupament de programes de sensibilització i iniciacions a la pràctica artística no formal des dels centres educatius. (28/11/2018)
- Expressions artístiques: la promoció de les expressions artístiques a partir de l'ensenyament i la pràctica artística. (05/12/2018)
- Expressions artístiques / músiques: la promoció de les expressions artístiques a partir de l'ensenyament i la pràctica artística musical. (16/01/2019)
- Continuitats: Les vinculacions entre cultura i educació en la formació continuada al llarg de la vida. (6/2/2019)
- Mediacions: La dimensió educadora i pedagògica de les entitats i els projectes de cultura popular i de desenvolupament comunitari. (09/01/2019)

EIX 3. DIMENSIÓ EDUCADORA DELS CENTRES CULTURALS I LES FUNCIONS DELS CENTRES D'ENSENYAMENTS ARTÍSTICS SUPERIORS

- Equipaments museístics i centres d'art: la dimensió educativa dels museus i centres d'art de la ciutat. (30/01/2019)
- Centres culturals i fàbriques de creació: la dimensió educativa dels centres culturals de la ciutat. (23/01/2019)

A més d'aquests grups de treball, s'ha organitzat **un espai d'intercanvi i reflexió sobre indicadors i possibles sistemes d'avaluació** (integrat per tècnics i tècniques de l'Institut de Cultura de Barcelona, l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona, el Consorci d'Educació de Barcelona, el Consorci de Biblioteques, així com especialistes externs).

L'objectiu del grup ha estat el de conèixer les dades i metodologies d'avaluació de les quals es disposa per conèixer la realitat sobre els programes que vinculen cultura i educació a la ciutat de Barcelona i com es podria treballar conjuntament per poder abordar l'avaluació dels nous programes i accions que es puguin desplegar .

També es va convocar una reunió de treball (01/03/2019) amb diferents professionals vinculats a projectes i **centres d'ensenyaments artístics superiors** i de grau mitjà de la ciutat per tractar diferents qüestions relatives a les funcions i aportacions que aquestes centres poden desenvolupar en el marc d'aquest Pla d'Accions.

Finalment, durant la primera edició de Ciutat Oberta Biennal de Pensament, es va fer una sessió interna de reflexió i contrast al voltant dels conceptes "Cultura, educació i desigualtat" amb Marta Porto (Ministeri de Cultura i Joventut de Costa Rica) i Sylvie Durán Salvatierra (exsecretària de Ciutadania i Diversitat Cultural del Ministeri de Cultura del Brasil).

2.4 Participants

Impulsors de la mesura

Miquel Àngel Essomba.

Comissionat d'Educació, infància i joventut.
Ajuntament de Barcelona.

Joan Subirats.

Comissionat de Cultura.
Ajuntament de Barcelona.

Josep González-Cambray.

President.
Consorci d'educació de Barcelona.

Grup motor i de redacció de la mesura de govern "Cap a una política pública de cultura i educació" i del Pla d'accions 2019-2026

Emilia Andreu

Gerent. Institut d'Educació.
Ajuntament de Barcelona.

Nicolás Barbieri

Professor i investigador de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Nil Barutel

Pedagog i gestor i consultor cultural.

Marta Clari

Gerent. Àrea de Drets de Ciutadania, Cultura i Participació.
Ajuntament de Barcelona.

Marta Comas

Directora de l'Àrea d'Innovació, programes i formació. Consorci d'Educació de Barcelona.

Sergi Díaz

Direcció de Cultura de Proximitat.
Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona.

Carles Giner

Direcció de Promoció dels Sectors Culturals.
Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona.

Carme Hoyas

Tècnica d'educació.
Centre de Recursos Pedagògics de Sant Andreu – Centre de recursos artístics de Barcelona.
Consorci d'Educació de Barcelona.

Núria Jené

Responsable de les escoles municipals de música. Direcció de Centres Educatius Municipals. Institut d'Educació.
Ajuntament de Barcelona.

Laia Herrera

Responsable de Projectes Estratègics.
Institut d'Educació. Ajuntament de Barcelona.

Casimir Macià

Director de Centres Educatius Municipals.
Institut d'Educació. Ajuntament de Barcelona.

Mercè Massa.

Gerent. Consorci d'educació de Barcelona

Lluís Vallvé

Director. Centre de Recursos Pedagògics de Sant Andreu – Centre de recursos artístics de Barcelona. Consorci d'Educació de Barcelona.

Participants en els grups de treball i espais de participació per a la redacció del Pla

Xavier Aguado

Director. Escola d'Art La Industrial.

Maurici Albàs

Director. Escola Municipal de Música Nou Barris.

Antonio Alcántara

Professor de la Universitat de Barcelona.
Equip pedagògic Ateneu Popular 9 Barris i La Perifèrica.

Cordelia Alegre

Cofundadora. Associació Nadir.

Ignasi Almirall

Inspecció d'Educació de Barcelona.

Marga Almirall

Responsable de continguts. Drac Màgic.
Cultura Audiovisual.

Carla Alsina

Coordinadora. Ateneu Popular 9 Barris.

Javier Álvarez

Fundador. Fàbrica de Creació Tantarantana.

Joel Álvarez

Actor, pedagog, director, productor.
Art&Coop i xarxa Artibarrí.

Violeta Amargant

Cap del Servei Educatiu. L'Auditori.

Nora Ancarola

Artista visual i docent.

Yolanda Anguita

Tècnica del Servei de Promoció i Suport de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat. Ajuntament de Barcelona.

Eduard Arderiu

Consultor i gestor cultural.

Mireia Argemí

Cap de formació. Centre Cultural Casa Elizalde.

Roser Argemí

Cap de projectes. Aliances Magnet.
Fundació Jaume Bofill.

Isabel Arias

Presidenta. Fundació Xarxa.

Juanjo Arranz

Director de Programes i Cooperació.
Consorci de Biblioteques de Barcelona.

Joan Artigal

Director. Institut Escola Trinitat Nova.

Carolina Astudillo

Coordinadora. Col·lectiu i+

Marc Balfagón

Mediador. L'Afluent cooperativa.

Francesc Ballart

Cap d'Estudis i coordinador pedagògic.
Escola Municipal de Música Sant Andreu -
Mestre Pich Santasusana.

Elisabet Bàrbara Sirera

Direcció d'Acció Comunitària.
Ajuntament de Barcelona.

Miriam Bernabé

Associació de Famílies (AFA). Escola L'Univers.

Ruben Bes

Gerent i coordinador pedagògic.
Escola d'Arts en Viu del Prat de Llobregat.

Blanca Boix

Directora pedagògica.
Escola Municipal de Música Nou Barris.

Ester Bonal

Directora. Xamfrà, Centre de Música
i Escena del Raval.

Joana Bonaterra

Direcció de Serveis a les persones i el territori.
Districte de Sant Andreu.
Ajuntament de Barcelona.

Carmina Borbonet

Serveis Educatius i Activitats.
Museu del Disseny de Barcelona.

Raül Brenachat

Coordinador general. Escola de Música-Centre
de les Arts (L'Hospitalet del Llobregat).

Constanza Brncic

Coreògrafa i directora artística, La Sospechosa.

Lluís Cabrera.

Director Fundació Privada Taller de Músics.

Àngels Cadena

Directora. Escola Mercè Rodoreda.

Marga Calvet

Centre Recursos Pedagògics
Districte de l'Eixample.

Tona Calvo

Xarxa d'Equipaments de Proximitat.
Direcció de Serveis d'Acció Comunitària,
Ajuntament de Barcelona.

Montse Campderrós

Directora. Escola Municipal de Música
Can Fargues.

Jordi Canelles

Coordinació de programes de transformació
educativa i formació de l'Àrea d'Innovació,
programes i formació.
Consorci d'Educació de Barcelona.

Mònica Cano

Direcció de Serveis a les persones i el territori.
Districte de Sant Andreu.
Ajuntament de Barcelona.

Xavier Capmany Miró

Director. Escola d'Art i Disseny La Massana.

Esteve Caramés

Director. Direcció de Promoció de Sectors
Culturals. Institut de Cultura.
Ajuntament de Barcelona.

Amadeu Carbó

Educador social, folklorista i escriptor.

Elena Carmona

Coordinadora. Fàbrica de Creació El Graner.

Paula Carrillo

Directora. Escola Municipal de Música Eixample
- Joan Manuel Serrat.

Javier Casado

Hop Festival de Barcelona.

Albert Casals

Departament de Didàctica de l'Expressió
Musical, Plàstica i Corporal. Universitat
Autònoma de Barcelona.

Alba Castejón

Sociòloga de l'educació. GEPS & UAB.

Maria Castellví

Festival Reteena.

Cristina Cazorla

Fundadora. La Puça Espectacles
i Ventilador Cultural.

Oriol Cendra

Direcció General de Cultura Popular
i Associacionisme Cultural, Servei de Promoció
i Dinamització. Generalitat de Catalunya.

Tonina Cerdà

Responsable Programes Públics i Educació.
Museu d'Art Contemporani de Barcelona
(MACBA).

Xavier Chavarría

Cap de la Inspecció d'Educació de Barcelona.

Montserrat Ciuró

Directora. Institut Doctor Puigvert.

Mireia Civis

Professora i investigadora.
Facultat de Psicologia, ciències de l'educació
i de l'esport Blanquerna (URL)

Jordi Clavero

Cap del Departament Educatiu Fundació Miró.

Alfredo Cohen.

Director. Associació Cultural El Parlante.

Laia Colell

Codirectora. Associació A Bao A Qu.

Joan Coma

Director de Promoció Educativa. Institut
Municipal d'Educació. Ajuntament de Barcelona.

Anna Comas

Directora de l'Escola La Maquinista.

Jordi Consegal

Director. Orfeó Gracienc.

Isabel Corral

Directora. Escola Josep Maria de Sagarra.

Adela d'Alòs

Presidenta. Fundació Biblioteca Social.

Pep Dardanyà

Responsable d'Acció Cultural. Escola Massana.

Jordi Díaz

Professor de l'FPCEE Blanquerna i membre
investigador del Grup de Recerca consolidat
PSITIC. Universitat Ramon Llull.

Alberto Díaz

Coordinació pedagògica de l'Espai Petit Tísner.
Centre Cívic Cotxeres Borrell.

Gemma Domingo

Directora. Biblioteca Ignasi Iglésias - Can Fabra.

Núria Domingo

Directora. Escola la Concepció.

Manel Doñate

Direcció de Serveis a les Persones i el Territori.
Districte de Ciutat Vella.
Ajuntament de Barcelona.

Xevi Dorca

President, Associació de Professionals
de la Dansa de Catalunya.

Eulàlia Esclapés

Directora de l'Àrea de Servei d'Educació
i Territori. Consorci d'Educació de Barcelona.

Diana Escobar

Responsable de Ciència i Innovació.
Institut de Cultura de Barcelona.
Ajuntament de Barcelona.

Marina Escoda

Directora del Conservatori Professional
de Dansa. Institut del Teatre.
Diputació de Barcelona.

Assumpta Escolà

Directora. Consorci Normalització Lingüística
de Barcelona.

Júlia Espada

Coordinadora.
Programa "Jove, informa't i participa".

Oihane Espúñez

Dinamitzadora de Programes de Cultura
i Educació. Pla de barris.
Ajuntament de Barcelona.

Dimas Fàbregas

Director, assessor i mestre especialista
d'educació artística, visual i plàstica.
Escola La Immaculada (Vilassar de Dalt).

Carles Farràs

President. Associació Catalana d'Escoles
de Música (ACEM).

Èlia Farré

Responsable. Projectes Escoles Tàndem
i Beques Escolars a la Fundació Catalunya -
La Pedrera.

Jordi Farrés

Escoles de Música d'Iniciativa Privada
Associades de Catalunya (EMIPAC).

Antonio Fernández

Departament de Gent Gran i Consell Assessor
de la Gent Gran de Barcelona.
Ajuntament de Barcelona.

Rosana Fibla

Serveis Educatius. El Born Centre de Cultura
i Memòria.

Fanny Figueras

Coordinadora pedagògica i del Batxillerat
Artístic. Institut Moisès Broggi.

Núria Flò.

Directora Biblioteca Collserola - Josep Miracle.

Begonya Folch

Dinamitzadora Xarxes per al canvi.
Àrea d'Innovació, Programes i Formació.
Consorci d'Educació de Barcelona.

Jordi Font

Sotsdirector. Consorci per a la Normalització
Lingüística de Barcelona.

Ester Forné

CESIRE àmbit artístic. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya.

Mercè Gaja

Coordinadora pedagògica.
Institut Doctor Puigvert.

Carme Galve

Directora. Biblioteca Jaume Fuster.

Lourdes Garcia

Inspecció d'educació de Barcelona.

Alba Garcia

Responsable. Servei Educatiu.
Fundació Vila Casas.

Mercè Garet

Coordinadora. Programa "Apadrina el teu equipament". Fundació Tot Raval.

Xavi Garriga

Director Escola Municipal d'Art Illa (Sabadell).

Jaume Gavaldà

Cap de l'Equip Territorial. Federació d'Entitats Corals de Catalunya.

Mercè Giralt

Coordinació d'Exposicions i Educació.
Fundació Foto Col·lectània.

Jordi Giró

Director. Escola de la Dona.

Raimon Goberna

Secretaria General i Administració.
Escola Lliure El Sol.

Yolanda Gonzalez

Coordinadora Territorial Districte de Ciutat Vella.
Consorti d'Educació de Barcelona.

Teresa González

Cap d'Educació. Serveis Educatius.
Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC)

Pablo González

Director General. Fundació Vozes.

Alicia Gorina

Servei educatiu i grups.
Fundació Teatre Lliure.

Daniel Granados

Assessor. Institut de Cultura.
Ajuntament de Barcelona.

Jordi Gras

Orfeó Martinenc.

Mariona Grau

Assessora LIC (Llengua, Interculturalitat i Cohesió Social). Consorci d'Educació de Barcelona.

Jordi Gual

Responsable de Planificació, Projectes i Avaluació. Consorci de Biblioteques

Anna Guarro

Cap de Serveis Educatius i Activitats.
Museu Picasso.

Montse Guri

Directora. Institut-escola Oriol Martorell.

Mireia Hernández

Directora. Escola Municipal de Música Can Ponsic.

Edgar Iglesias

Professor. Departament de Pedagogia Aplicada. (Universitat Autònoma de Barcelona)

Francesc Íñiguez

Anàlisi i tractament de dades.
Consorti d'Educació de Barcelona.

Anna Insúa

Direcció de Serveis a les Persones i el Territori. Districte de Sarrià. Ajuntament de Barcelona.

Montserrat Ismael

Pedagoga. Coordinadora del Servei Educatiu. Mercat de les Flors.

Mercè Jarque

Departament educatiu.
Fundació Joan Miró de Barcelona.

Maribel Jiménez

Coordinadora Territorial Districte d'Horta-Guinardó. Consorci d'Educació de Barcelona.

Jordi Jové

Gerent. Escoles de Música d'Iniciativa Privada Associades de Catalunya (EMIPAC).

Dolors Juárez

Codirectora. Experimentem amb l'art.

Irene Lapuente

Cofundadora i directora.
La Mandarina de Newton SL.

Carles Llàcer

Dinamitzador cultural. Espai Jove Boca Nord.

Pilar Leonart

Responsable del programa Barcelona Ciutat Educadora. Institut d'Educació. Ajuntament de Barcelona.

Víctor Lobo

Codirector. Experimentem amb l'ART.

Cristina López

Programes de Patrimoni i Memòria. Àrea d'Innovació, Programes i Formació. Consorci d'Educació de Barcelona

Xavier López Ortín

Director. Escola Octavio Paz.

Thomas Louvat.

Dinamitzador de Programes Cultura i Educació. Pla de barris. Ajuntament de Barcelona.

Àgia Luna

Directora. Associació Artixoc. Xarxa Artibarri.

Teresa Macià

Serveis Educatius.
Museu d'Història de Barcelona (MUHBA).

Ana Manaia

Coordinadora del projecte ARTS + IES. Espai Jove Boca Nord., Districte d'Horta-Guinardó.

Assumpta Manils

Secretaria Tècnica. Institut de Cultura.
Ajuntament de Barcelona

Pau Manté

President.
Cooperativa Visual Sonora SCCL.

Antònia Marsol

Directora. Escola Els Horts.

Mari Cruz Martín

Direcció de Serveis a les Persones i el Territori.
Districte de Gràcia. Ajuntament de Barcelona.

Àngels Martínez

Assessora LIC
(Llengua, Interculturalitat i Cohesió Social).
Consorci d'Educació de Barcelona.

Elies Martínez

Àrea de Formació. Ateneu Popular 9 Barris.

David Martínez

Fundador i Director Artístic.
Associació La Nave Va.

Òscar Martínez-Ciuró.

Coordinador Programa MakerConvent.
CC Convent de St. Agustí. Districte de Ciutat Vella.

Mireia Mayolas

Cap de l'Àrea d'Educació i Activitats.
Consorci de les Drassanes Reials i Museu
Marítim de Barcelona.

Carme Mayugo

Fundadora. Associació Teleduca i Xarxa Artibarrri.

Mònica Medina

Directora. Biblioteca Sagrada Família -
Josep M. Ainaud de Lasarte.

Mireia Mestre

Programa Barcelona Ciutat Educadora.
Institut d'Educació de Barcelona.

Maria Isabel Minguillón

Directora. Biblioteca Guinardó - Mercè Rodoreda.

Ariadna Miquel

Coordinadora d'educació.
Fàbrica de Creació GRANER.

Boris Mir

Professor d'educació secundària expert
en aprenentatge i transformació educativa
Fundació Jaume Bofill.

Míriam Mir

Directora. Centre Cívic Fort Pienc.
Districte de l'Eixample.

Pep Montes

Gerent. Associació Catalana d'Empreses
del Lleure, l'Educació i la Cultura (ACELLEC).

Marta Moragues

Professora de música. Institut Moisès Broggi.

Muntsa Moral

Directora. Centre de Formació de Persones.
Adultes Pere Calders.

Ernesto Morales

Coordinador Escola de l'IGOP. Institut de Govern
i Polítiques Públiques (IGOP-UAB)

Ferran Murillo

Director. Teatre Tantarantana.

Marta Nieto

Responsable. Àrea de continguts. Drac Màgic.
Cultura Audiovisual.

Oriol Nieto

Director. Espai Jove La Bàscula.

Mercè Núñez

Serveis Educatius. Gran Teatre del Liceu.

Núria Orriols

Vicepresidenta. Escoles de Música d'Iniciativa
Privada Associades de Catalunya (EMIPAC).

Ramon Parramon

Director. Identitat.

Maribel Pasarín

Direcció de l'Observatori de la Salut Pública.
Agència de Salut Pública.
Ajuntament de Barcelona.

Emili Pérez

Coordinador tècnic. Àrea d'Ensenyaments
Postobligatoris i de Règim Especial.
Consorci d'Educació de Barcelona.

Pepa Pérez Oliva.

Coordinadora de Projectes i Sectors.
Districte de l'Eixample. Ajuntament de Barcelona.

Magalí Permanyer

Nus Teatre Social

Pablo Pérsico

Director. Integrasons.

Fina Pidelaserra

Coordinació àmbit social. Pla de barris.
Ajuntament de Barcelona.

Giulia Poltronieri

Gerent. Fàbrica de Creació de La Central del Circ.

Carme Pons

Coordinadora pedagògica. Institut Montjuïc.

Conchita Pons

Escola de Teatre EÒLIA.

Montse Potrony

Direcció de Promoció Educativa.
Institut d'Educació. Ajuntament de Barcelona.

Queralt Prats

Directora. ARTransforma

Marc Prats

Coordinador d'arts escèniques.
Associació d'Arts Escèniques per a Joves (AAEJ)

Enric Puig

Director. Fàbrica de Creació La Escocesa.

Anna Puig

Pedagoga musical. Programes Baula
i El Til·ler musical. Visual Sonora.

Júlia Quintela

Direcció de Serveis a les Persones i el Territori.
Districte de Ciutat Vella.
Ajuntament de Barcelona.

Òscar Rebollo

Director. Servei d'Acció Comunitària.
Ajuntament de Barcelona.

Maria Ribas

Cap de la Unitat de Públics.
Servei de comunicació. Centre de Cultura
Contemporània de Barcelona (CCCB).

Albert Riera

Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes
de Catalunya (FAPAC)

Cristina Riera

Cocordinació general.
Fàbrica de Creació La Caldera.

Javier Rodrigo

Coordinador. Associació Transductores
i Xarxa Artibarrí.

Bàrbara Roig

Responsable CCCB Educació. Centre de Cultura
Contemporània de Barcelona (CCCB).

Montse Rovira

Coordinadora tècnica de projectes.
Lúdic 3 SCCL.

Senén Roy

Consultor en polítiques d'espai públic.

Carles Sala

Director de Cultura i Proximitat.
Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona.

Carme Salinas

Coordinadora pedagògica.
Institut Escola Antaviana.

Albert Sánchez

Professor del Departament de Sociologia.
Universitat Autònoma de Barcelona.

Txuma Sánchez

Expert independent. Sala d'Art Jove.

Jordi Sans

Periodista i gestor cultural especialista
en museus.

Meritxell Santamaría

Secretària acadèmica. Coordinadora
de formació d'infants i joves. El Timbal.
Centre de formació i creació escènica.

Xus Sanz

Coordinadora Territorial. Districte de Sant
Andreu. Consorci d'Educació de Barcelona.

Cristina Sanz

Directora de l'Agència de Postgraus.
Universitat de Barcelona.

Núria Sempere

Directora. Escola Superior de Música
de Catalunya (ESMUC).

Jordi Serra

Cap de la Unitat de Sistemes d'Informació
i Disseny de Processos. Consorci d'Educació
de Barcelona.

Esther Serrat

Tècnica. Centre de Recursos Pedagògics
del Districte d'Horta-Guinardó. Consorci
d'Educació de Barcelona.

Núria Soler

Centre de Recursos Pedagògics del districte
de Gràcia. Consorci d'Educació de Barcelona.

Estefanía Soler

Coordinadora. Projecte Educarts.

Òscar Tàrrega

Director. Institut Barri Besòs.

Carme Tierz

Directora artística. RBLS Festival de Teatre Jove.

Noemí Tomàs

Serveis Educatius.
Fundació Joan Miró de Barcelona.

Montserrat Tort

Secretaria Tècnica. Institut de Cultura.
Ajuntament de Barcelona.

Lina Ubero

Cap de l'Àrea de Programes Públics.
Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

Anna Urdániz

Tècnica. La Capella.

Assumpta Valls

Coordinadora.
Programa "Els compositors entren a l'aula".
Institut de Ciències de l'Educació (ICE) - UAB
i L'Auditori.

Poire Vallvé

Director musical. Orfeó Gracienc.

Anna Vera

Referent territorial. Districte de Sant Martí.
Consorci d'Educació de Barcelona.

Gemma Verdés

Directora de l'Àrea d'ensenyaments
Postobligatoris. Consorci d'Educació
de Barcelona.

Carles Vicente

Director de Memòria, Història i Patrimoni.
Institut de Cultura de Barcelona.

Quim Vicente

Direcció de Memòria, Història i Patrimoni.
Institut de Cultura de Barcelona.

Judit Vidiella

Investigadora i docent.

David Vilalta

Coordinació programa Magnet.
Departament d'Ensenyament.
Generalitat de Catalunya.

Jordi Villar

Direcció de Serveis a les Persones i el Territori.
Districte d'Horta-Guinardó.
Ajuntament de Barcelona.

Iñaki Wensell

Director. Centre Cívic La Sagrera.

Mariona Zaragoza

Directora. Centre Cívic Can Clariana.

Agraïments

Des de l'equip motor d'aquest Pla d'accions es vol expressar un especial agraïment a totes les persones que han acceptat la invitació a participar-hi en els diferents espais que s'han organitzat.

També, els centres que han acollit aquestes sessions i grups:

- Escola Municipal de Música Eixample - Joan Manel Serrat
- Escola Municipal de Música Can Fargues
- Centre Cívic Vil·la Urània
- Centre de Recursos Pedagògics de Sant Andreu - Centre de Recursos Artístics de Barcelona
- Fàbrica de Creació Fabra i Coats
- Biblioteca Ignasi Iglesias - Can Fabra

**BC
N**

